

Tampereen ammattikorkeakoulu
Metsätalouden koulutusohjelma
Jaana Vuohijoki

Opinnäytetyö

Metsämaisema ulkoilijoiden kokemana

Työn ohjaaja
Työn teettäjä
Tampere 4/2010

Eveliina Asikainen, tuntiopettaja
Tampereen kaupungin kiinteistötoimi, Anne Tuominen

Vuohijoki, Jaana

Metsämaisema ulkoilijoiden kokemana

Opinnäytetyö 52 sivua + 4 liitesivua

Työn ohjaaja Eveliina Asikainen

Työn teettäjä Tampereen kaupungin kiinteistötoimi, Anne Tuominen

Valmistunut 2010

Tiivistelmä

Työn aiheena oli tutkia, miten ulkoilijat kokevat metsämaiseman Tampereella. Tavoitteena oli selvittää ulkoilijoiden maisema-arvostuksia sekä suhtautumista metsänhoidon toimenpiteisiin. Tutkimus toteutettiin maastohaastatteluina Tampereella kolmella eri asuinalueella: Hallilassa, Leinolassa ja Tesomajärvellä. Otoksiksi muodostui kymmenen haastattelua aluetta kohti, mutta yhdeltä vastaajalta ei ehditty kysyä kaikkia kysymyksiä.

Vastaajat olivat yleisesti ottaen tyytyväisiä alueiden metsänhoitoon ja metsärakenteisiin. Suurin osa vastaajista piti hakkuiden vaikutuksia myönteisinä eikä kukaan vaihtanut kulkureittiään niiden vuoksi. Maisema-arvostukset eivät eronneet alueittain, mutta yksilökohtaisia eroja oli. Vastaajat arvottivat ympäristöönsä erilaisista näkökulmista esimerkiksi maaston kulkukelpoisuuden tai puuston koon perusteella. Tutkimuksen maisematyypeistä mikään ei ollut ylitse muiden vaan kaikissa maisemissa nähtiin sekä hyviä että huonoja ominaisuuksia. Yleisesti ottaen pidettiin kookkaista puista, lehtipuiden tuomasta värikyydestä ja poluista.

Tulokset eivät olleet helposti yleistettävissä, koska kysymykset olivat avoimia ja vastaajat vastasivat omien mieltymyksiensä mukaan. Otoksiko oli melko pieni, mutta tulokset olivat luotettavia siinä mielessä, että vastaajat ymmärsivät kysymykset ja vastauksilla saatiin tarkoituksenmukaista tietoa. Lisäksi tulokset olivat samansuuntaisia aikaisempien tutkimusten kanssa.

Tampereen kaupungin metsien hoidon linjaus on suunnittelun ja toteutuksen kannalta toimiva kokonaisuus eikä välitöntä tarvetta toimintatapojen muutoksille ole. Asukkaiden metsätietämystä voisi kuitenkin parantaa, jolloin epämiellyttävinä koettujen seikkojen hyväksyttävyyttä lisääntyisi.

TAMPERE UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Forestry

Vuohijoki, Jaana

Forest landscape experienced by people enjoying the fresh air

Final Thesis 52 pages + 4 appendixes

Supervisor Eveliina Asikainen

Orderer Tampere city, Department of real estate, Anne Tuominen

Year 2010

Abstract

This survey was made to study how do the people enjoying the fresh air feel about forest landscape in Tampere. The aim was to find out their landscape values and how they feel about forest management. The survey was carried out in three areas in Tampere by interviewing people enjoying the fresh air. The sample was ten respondents per area, but one person did not have time to answer all the questions.

In general the respondents were pleased with the forests and forest management in their area. Landscape values did not differ in regional level but in individual level. Respondents valued forests from a different point of view, for example how easy it was to walk in the forest or what the size of the trees was. None of the landscapes shown in pictures was better than the others. In general big trees, the colour of deciduous trees and paths were valued.

The results of the survey were not easily generalized because the questions were open and people answered by their own opinions. The sample was quite small, but the survey was reliable in a sense that respondents understood the questions and their answers gave the information needed for the survey. Also the results of the survey were similar as the results of previous surveys.

Tampere city has good principles in forest management and there is no need for immediate changes, but more information about forests should be given to people enjoying the fresh air.

Keywords urban forests, forest landscape, recreational use, forest management

Sisällys

1 Johdanto.....	6
2 Tampere metsänomistajana	8
2.1 Metsäomaisuus	8
2.2 Tampereen metsien hoito.....	8
3 Valtakunnallinen viheralueiden hoitoluokitus.....	10
3.1 Hoitoluokituksen merkitys ja määrittäminen	10
3.2 Päähoitoluokat	10
3.2.1 Hoitoluokka A: rakennetut viheralueet.....	10
3.2.2 Hoitoluokka B: avoimet viheralueet.....	11
3.2.3 Hoitoluokka C: taajamametsät.....	12
3.3 Täydentävät luokat	14
4 Esimerkkejä metsänhoidosta kaupungeissa.....	15
4.1 Helsinki.....	15
4.2 Espoo	16
4.3 Pori.....	17
4.4 Kuopio	18
4.5 Kaupunkien metsänhoidon linjaukset.....	18
5 Metsän käyttäjien näkökulma	20
5.1 Metsän merkitys asukkaille	20
5.2 Tutkimusmenetelmiä	21
5.3 Tutkimusten tuloksia	22
6 Tampereen tutkimuksen lähtökohdat.....	24
6.1 Tausta.....	24
6.2 Tavoitteet	26
6.3 Menetelmät	26
7 Tutkimuksen tulokset	32
7.1 Hallila	32
7.2 Leinola.....	32
7.3 Tesomajärvi	34
7.4 Valokuva-aineisto.....	34
7.4.1 Siemenpuukoivikko	34
7.4.2 Hoidettu, nuori männikkö.....	35
7.4.3 Hoidettu, varttunut kuusikko	36
7.4.4 Luonnontilaisen kaltainen kuusimetsä.....	37
7.4.5 Mäntytaimikko, jossa ylispuina mäntyjä	37
7.4.6 Nuori sekametsä	38
8 Päätelmät	40
8.1 Alueittainen tarkastelu.....	40
8.2 Maisema-arvostukset.....	42
8.3 Tutkimuksen onnistuminen	44

9 Tulosten vaikutukset Tampereen metsien hoitoon	47
9.1 Metsien hoidon linjaus.....	47
9.2 Toimenpiteiden toteutus	48
9.3 Metsätiedon lisääminen	48
Lähteet	50
Liitteet.....	53
Liite 1	53
Liite 2.....	54
Liite 3.....	55
Liite 4.....	56

1 Johdanto

Maisemalla tarkoitetaan arkikielessä katsojan havaitsemaa ympäristöä, ja Karjalaisen (2001, 161) mukaan maisema usein ymmärretään kauempana avautuvana näköalana. Virkistysmetsien käytön ja hoidon suunnittelussa otetaan kaukomaiseman lisäksi huomioon lähimaisema: miltä metsä näyttää ulkoilijan silmissä, kun hän liikkuu metsän sisällä. Tehtävä on haasteellinen, koska ihmiset arvottavat ympäristöään eri tavoin.

Ihmiset hakeutuvat ympäristöihin, joissa he viihtyvät ja menestyvät, sillä se lisää hyvinvointia; luonnonympäristö on merkittävä ihmisen mielenterveydelle (Karjalainen 2001, 162–163). On tärkeää selvittää eri alueiden käyttäjien maisema-arvostuksia, jotta voidaan tarjota heille virkistävä ympäristö, jossa he liikkuvat mielellään. Metsänhoidollisin toimenpitein voidaan vaikuttaa virkistysympäristöön ja maisemallisuuteen. Toimenpiteiden suunnittelussa tarvitaankin tietoa siitä, millainen ympäristö koetaan miellyttäväksi ja viihtyisäksi, mutta ulkoilumetsien runsas käyttö ja ulkoilijoiden erilaiset odotukset luovat haasteita metsien hoidolle. (Horne, Lyytikäinen & Ovaskainen 2002, 6.)

Aikaisemmin on tutkittu muun muassa suomalaisten ulkoilutottumuksia ja ulkoiluympäristöjen viihtyisyyttä. Esimerkiksi Helsingin Nuuksion alueella on tehty melko kattava kokonaistutkimus. Se sisältää osatutkimukset ulkoilumetsien kokemisesta ja merkityksestä, ulkoilijoiden metsämaiseman arvostuksesta, ulkoilijoille tärkeistä metsäluonnon ominaisuuksista sekä kävijätyypeistä (Lyytikäinen 2002). Tutkimusten tuloksia voidaan hyödyntää virkistysmetsien hoidon suunnittelussa.

Lisäksi metsäsuunnittelija tai metsänhoitaja voi suunnitteluvaiheessa osallistaa alueella liikkuja ja asukkaita. Tärkeää on kuitenkin selvittää myös hiljaisen enemmistön mielipide. Sitä voi olla vaikea selvittää muuten kuin

maastohaastatteluiden avulla, koska hiljainen enemmistö ei yleensä tuo mielipidettään julki yleisessä keskustelussa eikä välttämättä vastaa postikyselyihin.

Osallistamisesta voidaan huolehtia monin eri tavoin (Loikkanen, Simojoki & Wallenius 1997). Suunniteltavalle alueelle voidaan jakaa esimerkiksi postitse tiedotus, johon asukas voi reagoida antamalla palautetta. Osallistamisen voi toteuttaa myös tiedotustilaisuutena, jossa halukkaat voivat ilmaista mielipiteensä. Yleisesti liikkujien käytössä olevilla metsäalueilla on tärkeää löytää kanava, jonka avulla tieto saavuttaa myös alueen ulkopuolella asuvat käyttäjät. Esimerkiksi alueelle laitettava ilmoitustaulu on kaikkien nähtävillä.

Vaikka mielipiteitä ja toiveita kysytään ennen metsänhoidollisen toimenpiteen toteuttamista, voidaan työn onnistumista mitata uudella kyselyllä toteutuksen jälkeen. Seuranta on keskeinen osa ihmisten mieltymyksiä selvittämisessä, koska sen avulla kehitetään toimintaa.

Tässä raportissa selostetaan Tampereen kaupungin kiinteistötoimen toimeksiannosta talvella 2009–2010 tehty haastattelututkimus, jonka lähtökohtana on tarve selvittää ulkoilijoiden toiveita lähi- ja ulkoilumetsien suhteen lähinnä maisemallisesta näkökulmasta. Tutkimuksessa on tavoitteen mukaisesti tarkasteltu metsänhoidon toimenpiteiden vaikutuksia ulkoilijoiden viihtyvyyteen ja heidän mieltymyksiään metsän eri rakennepiirteisiin.

Haastattelututkimuksen pohjaksi paneudutaan Tampereen kaupunkiin metsänomistajana, johon liittyy uusi Valtakunnallinen viheralueiden hoitoluokitus, vertailun vuoksi neljän eri kaupungin metsänhoitoon sekä asukkaiden kokemuksiin aikaisempien tutkimusten perusteella.

2 Tampere metsänomistajana

2.1 Metsäomaisuus

Tampereen kaupungin metsäomaisuus on noin 7500 hehtaaria, josta lähes 800 hehtaaria sijaitsee muualla kuin Tampereella. Metsät on jaettu kolmeen luokkaan: talous-, ulkoilu- ja retkeilymetsiin. (Tuominen 2008, 87.) Luokitusta ollaan päivittämässä yhdenmukaiseksi valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokituksen kanssa, josta on oma kappaleensa myöhemmin.

Muualla kuin Tampereella sijaitsevista metsistä pääosa on talous- ja retkeilymetsiä, kun taas Tampereen kaupungin alueella sijaitsevat metsät ovat pääosin ulkoilumetsiä. Ulkoilumetsien osuus metsäomaisuudesta on suurin, 55 prosenttia. Talousmetsiä metsäpinta-alasta on 19 prosenttia ja retkeilymetsiä 25 prosenttia. (Tuominen 2008, 87.)

2.2 Tampereen metsien hoito

Tampereen omistamien metsien hoidosta vastaa kiinteistötoimi, joka laatii metsäsuunnitelman sekä asukkaiden ja muiden sidosryhmien toiveiden perusteella vuotuisen toteutusohjelman toimenpiteistä, jotka tilataan katu- ja vihertuotannon viheryksiköstä. (Tuominen 2008, 89.)

Hoitotoimien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan asukkaiden toiveita ja mielipiteitä (Tuominen 2008, 89; Hiitola & Loikkanen 2001). Vuorovaikutus on erityisen tärkeää, kun toimitaan lähimetsissä tai vilkkaassa käytössä olevissa ulkoilumetsissä.

Kaupungin metsien hoidossa otetaan huomioon ekologiset, sosiaaliset, esteettiset ja ekonomiset arvot. Erityisesti ulkoilumetsissä tavoitteena ei ole niinkään puuntuotanto vaan puuston elinvoimaisuuden ja terveydentilan ylläpitäminen,

joiden lisäksi pyritään turvaamaan jatkuvuus, maisema-arvot ja monimuotoisuus. (Tuominen 2008, 90.)

Metsien hoitoa Tampereen kaupungin alueella ohjaa muun muassa kaupunkistrategia, johon on kirjattu tavoitteita esimerkiksi viheralueiden riittävydestä ja laadusta huolehtimisesta sekä ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin varmistamisesta monipuolisen viheralueverkoston ja kulttuuriympäristön avulla. (Tampereen tasapainoinen kaupunkistrategia vuoteen 2016 2005, 8–13.)

Lisäksi vuonna 2008 laadittiin kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys (KYMS), jonka tarkoituksena on toimia kaupunkirakenteen kehittämisen taustana. Luonnon monimuotoisuus, maisemarakenne ja viheralueiden kestävä käyttö otetaan huomioon kaupungin viheraluesuunnittelussa niin, että kehittämällä ja säilyttämällä olemassa olevaa luontoa voidaan luoda yhtenäinen, kattava viherverkosto, joka jatkuu kaupunkirakenteen läpi. (Torniainen 2008, 76–78.)

KYMS:n rinnalla laadittiin vuosille 2005–2014 Viheralueohjelma, jonka keskeinen tavoite on kehittää viheralueita ja viherverkkoa, jotta niiden määrä ja laatu olisi turvattu. Se sisältää ohjeet kehittämistavoitteiden toteuttamiselle, ja sen lisäksi Viheralueohjelman tavoitteena on ohjata resurssit tarkoituksenmukaisiin kohteisiin. (Laihosalo 2008, 84–85.)

Tampereella on tehty erilaisia selvityksiä arvokkaista luontokohteista, kuten vanhoista metsistä (Nieminen 2006) ja uhanalaisista lajeista (Korte & Kosonen 2003). Metsänhoidossa pyritään säilyttämään arvokkaat kohteet joko jättämällä ne kokonaan hoidon ulkopuolelle tai hoitamalla niitä niiden ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Lahopuun määrää lisätään siellä, missä se on mahdollista, mutta kaupungin metsien käyttö on runsasta, joten turvallisuussyistä etenkin pystyyn kuolleiden puiden jättämistä pitää harkita tarkkaan (Tuominen 2008, 90).

3 Valtakunnallinen viheralueiden hoitoluokitus

3.1 Hoitoluokituksen merkitys ja määrittäminen

Ensimmäinen valtakunnallinen viheralueita koskeva luokitus julkaistiin ympäristöministeriön toimesta vuonna 1992. Se palveli lähinnä maankäytön suunnittelua, joten hoitoluokituksen kehittäminen jatkui, jonka tuloksena oppaita on julkaistu vuosina 1993, 2000 ja 2002. Uusin julkaisu on vuodelta 2007 ja kulkee nimikkeellä ”Viheralueiden hoitoluokitus”. Sen laatimiseen vaikutti tarve saada viheralalla toimijoille yhteinen hoitoluokitus.

Hoitoluokka voidaan määrittää jo kaavoitusvaiheessa ja se vaikuttaa alueen suunnittelu- ja toteutusratkaisuihin. Hoitoluokka määrittää alueen ympäristötekijöiden, käyttötarkoituksen, rakentamisasteen, hoidon laatutason ja tavoitteen, kustannusten ja käyttäjien kuulemisen perusteella.

Viheralueiden päähoitoluokat ovat rakennetut viheralueet, avoimet viheralueet ja taajamametsät, joiden lisäksi ovat niin sanotut täydentävät luokat: erityisalueet, suojelualueet, maankäytön muutosalueet ja hoidon ulkopuolella olevat alueet. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 5–12.)

3.2 Päähoitoluokat

3.2.1 Hoitoluokka A: rakennetut viheralueet

Rakennettuihin viheralueisiin kuuluu kolme luokkaa. Ensimmäinen ryhmä, A1, on edustusviheralueet. Toinen ryhmä, A2, on käyttöviheralueet. Kolmannen ryhmän, A3, muodostavat käyttö- ja suojaviheralueet.

Edustusviheralue on tarkoitettu vain katseltavaksi, esimerkiksi tärkeän julkisen rakennuksen piha. Näitä viheralueita hoidetaan päivittäin ja rakenteita, kuten patsaita tai kukkapenkkejä, on runsaasti.

Käyttöviheralueet ovat muun muassa kaupunki- ja leikkipuistoja, jotka on tarkoitettu oleskeluun, leikkiin ja pienimuotoiseen pelaamiseen. Hoidon tarvetta tarkkaillaan säännöllisesti ja havaitut puutteet korjataan mahdollisimman pian.

Käyttö- ja suojaviheralueet sijaitsevat yleensä asutuksen läheisyydessä ja niiden ilme on puistomainen, joten hoito on säännöllistä ja alue pidetään hyvässä käyttökunnossa. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 6–12.)

3.2.2 Hoitoluokka B: avoimet viheralueet

Avoimet viheralueet muodostuvat viidestä eri hoitoluokasta: B1 maisemapelto, B2 käyttöniitty, B3 maisemaniitty ja laidunalue, B4 avoin alue ja näkymä sekä B5 arvoniitty.

Maisemapelto voi sijaita taajamassa tai haja-asutusalueella. Pelloilla voidaan viljellä viljelykasveja tai kukkivia maisemapeltokasveja, ja niitä hoidetaan tavallisilla maataloudessa käytetyillä menetelmillä.

Käyttöniittyjen kasvipeite koostuu niittyheinistä ja muista ruohovartisista kasveista, joiden lisäksi myös yksittäisiä puita tai puuryhmiä voi kasvaa niityllä. Niittyalue pidetään käyttökelpoisena niittämällä.

Maisemaniityt ja laidunalueet ovat käyttöniittyjen tapaisia, mutta maisemaniityn kasvillisuus koostuu pääasiassa luonnonkasveista. Laidunalue taas eroaa käyttöniitystä ja maisemaniitystä siinä, että sitä hoidetaan laiduntamalla. Laiduneläinten hoito kuuluu myös alueen hoitosuunnitelmaan. Yleisön pääsy laitumille on rajoitetumpaa kuin käyttö- tai maisemaniityille.

Avoimiin alueisiin ja näkymiin kuuluu monenlaisia alueita kuten viljelykäytöstä poistuneet pellot, teiden varret tai näkymät näköalapaikoilta. Kohteita hoidetaan yleensä vesomalla tai murskaamalla noin kahden vuoden välein, ja hoidon

tavoitteena on säilyttää alueelle tyypillinen kasvillisuus ja eläimistö. Teiden varsilla avoimuus on turvallisuustekijä ja siksi hoito on intensiivistä.

Arvoniitty on kuten muutkin niityt, mutta sillä on erityistä arvoa kulttuuriperinteen, maiseman tai luonnon monimuotoisuuden kannalta. Arvoniitty voi myös olla muulla tavalla asukkaille merkittävä niitty. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 26–35.)

3.2.3 Hoituluokka C: taajamametsät

Taajamametsien hoitoluokat jaetaan myös viiteen luokkaan. Luokat ovat lähimetsä C1, ulkoilu- ja virkistymetsä C2, suojametsä C3, talousmetsä C4 ja arvometsä C5.

Lähimetsä sijaitsee asutuksen lähellä, ja sen saavutettavuus on nollan ja kahden kilometrin välillä. Lähimetsän käyttö on monipuolista: siellä voi oleskella, leikkiä tai lenkkeillä. Lähimetsälle ei yleensä aseteta puuntuotannollisia tavoitteita vaan hoidolla pyritään säilyttämään metsän elinvoimaisuus, turvallisuus sekä suoja- ja maisema-arvot. Hakkuutähteet kerätään lähimetsistä pois, ellei niitä ole tarpeen jättää suojaamaan maapohjaa kulumiselta.

Lähimetsät voidaan jakaa kahteen alaluokkaan: puistometsään, C1.1, ja lähivirkistymetsään, C1.2. Puistometsä on säännöllisemmin hoidettu ja siellä voi olla istutettuja puita kun taas lähivirkistymetsä on enemmän luonnonmetsänkaltainen.

Ulkoilu- ja virkistymetsien saavutettavuus voi olla yhden ja sadan kilometrin välillä, ja niitä käytetään muun muassa ulkoiluun, marjastukseen ja sienestykseen. Ulkoilu- ja virkistymetsälle voidaan asettaa myös puuntuotannollisia tavoitteita, mutta pääpaino hoidossa on virkistys-, maisema- ja luonnon monimuotoisuusarvojen ylläpitäminen.

Ulkoilu- ja virkistymetsät voidaan myös jakaa kahteen alaluokkaan. Ulkoilumetsä, C2.1, sijaitsee lähempänä asutusta ja sitä käytetään pääasiassa ulkoiluun. Retkeilymetsä, C2.2, taas on taajamien ulkopuolella. Sen käyttö on vapaamuotoisempaa virkistäytymistä ja alueella voikin olla esimerkiksi nuotiopaikka.

Suojametsän tarkoituksena on toimia melu- ja pölysteenä sekä antaa näkösuojaa ja joissain tapauksissa suojaa myös tuulelta. Suojametsiä ovat muun muassa asutuksen ja teiden välissä olevat metsät. Hoidossa pyritään monikerroksiseen metsään, joka antaa hyvän suojan, eikä suojametsälle yleensä aseteta puuntuotannollisia tavoitteita.

Talousmetsään kohdistetaan puuntuotannollisia odotuksia, mutta sen hoidossa voidaan painottaa myös muita arvoja, kuten metsäluonnon monimuotoisuutta tai maisemallisuutta. Talousmetsä sijaitsee kauempana asutuksesta, taajamarakenteen ulkopuolella.

Arvometsä voi sijaita missä vain, ja arvometsäksi voidaan luokitella mikä tahansa metsäalue, jossa on erityisiä, arvokkaita piirteitä. Alue voi olla merkityksellinen maiseman, luonnon monimuotoisuuden tai muiden ominaisuuksien puolesta, ja sen hoidossa pyritään säilyttämään alueen ominaispiirteet, eikä sille aseteta puuntuotannollisia tavoitteita. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 38–45.)

Tampereen kaupungin metsien luokituksessa ulkoilumetsiä ovat lähes kaikki kantakaupungin alueella sijaitsevat metsät, joten suurin muutos tulee tähän luokkaan. Jatkossa kantakaupungin alueen metsät jaetaan lähimetsiin, ulkoilu- ja virkistymetsiin sekä tarpeen mukaan muihin luokkiin, kuten arvometsiin. Tampereen retkeilymetsät sijaitsevat taajamien ulkopuolella ja näin ollen kuuluvat jatkossa ulkoilu- ja virkistymetsien alaluokkaan retkeilymetsät, mutta tarvittaessa voidaan luokitella alueita myös esimerkiksi arvometsiksi. Talousmetsä-luokka vastaa valtakunnallisessakin luokituksessa talousmetsää.

3.3 Täydentävät luokat

Erityisalue, E, poikkeaa piirteiltään tai käytöltään muista hoitoluokista, joten sitä ei voi sisällyttää niihin. Erityisalueita ovat muun muassa uimarannat, matonpesupaikat ja satama-alueet, mutta myös taideteokset tai erikoisrakenteet voidaan luokitella erityisalueiksi, jos niiden ylläpito tai ylläpidon kustannukset poikkeavat ympäröivästä hoitoluokasta.

Lain tai maanomistajan oman päätöksen perusteella suojeltu alue kuuluu luokkaan suojelualue ja sen tunnus on S. Suojelualue voi olla metsäalue tai rakennettu alue esimerkiksi muinaismuisto, ja alueen ominaispiirteet pyritään säilyttämään hoitamalla.

Maankäytön muutosalue, R, on alue, joka kaavalla on osoitettu rakentamiseen. Viheralueille annetaan hoitoluokat, joiden mukaan niitä hoidetaan, kunnes alue rakennetaan. Muutosalueella kasvillisuutta ja puustoa valmennetaan tulevaa käyttöä varten.

Luokka O on hoidon ulkopuolella oleva alue. Se on voitu jättää hoidon ulkopuolelle, koska resurssit eivät riitä alueen ylläpitoon tai resursseja ei kannata kohdistaa alueeseen. Uuden alueen voi alustavasti luokitella hoidon ulkopuolelle, mutta sille annetaan hoitoluokitus mahdollisimman pian. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 48–51.)

4 Esimerkkejä metsänhoidosta kaupungeissa

4.1 Helsinki

Helsingin kaupunkimetsiä on hoidettu luonnonhoitosuunnitelman (Saukkonen 2007) mukaisesti. Suunnitelmat on laadittu vuorovaikutuksessa asukkaiden ja sidosryhmien kanssa, sillä asukkaiden tarpeiden ja toiveiden huomioiminen on koettu tärkeäksi luonnonhoidossa. Muissa kunnissa sijaitsevia metsiä on hoidettu metsäsuunnitelmien pohjalta.

Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston luonnonhoitoryhmä laati kaupungille luonnonhoidon linjauksen, joka koskee kaikkia kaupungin omistamia metsiä, niittyjä, peltoja ja luonnonsuojelualueita kaupunkialueella sekä muissa kunnissa. Lisäksi Helsingissä on otettu käyttöön valtakunnallinen hoitoluokitus.

Luonnonhoitosuunnitelmiin on jätetty muun muassa kalliot, louhikot ja pienvedet hoidon ulkopuolelle turvaamaan luonnon monimuotoisuutta ja niiden lisäksi noin 10 prosenttia metsäalueista on jätetty hoitotoimenpiteiden ulkopuolelle.

Metsiä, niittyjä ja peltoja hoidetaan hoitoluokitusten mukaisesti, mutta saaristometsät ovat lähes hoitamattomia niukkojen resurssien takia. Helsinki omistaa 28 luonnonsuojelualuetta, joita hoidetaan luonnonsuojelulain mukaisesti, kohteiden ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Luonnonhoitomenetelmiä ei ole rajoitettu, joten kohteita voidaan hoitaa kone- tai metsurityönä ja avohakkuutkin ovat mahdollisia, mutta eivät toivottavia.

Luonnonhoidon tavoitteena on kehittää ja ylläpitää viihtyisää, kestävä ja turvallista asuinympäristöä. Lisäksi luonnonhoidolla pyritään luomaan toimiva ja elämyksellinen ulkoilu ympäristö ja metsäiset viheralueet halutaan säilyttää elinvoimaisina. Luonnonhoidossa huomioidaan luonnon monimuotoisuus ja maisemakuva eikä metsille tai pelloille ole asetettu taloudellisia tuottotavoitteita.

Tavoitteiden toteuttaminen on haasteellista kaupunkimetsissä, jotka Helsingin alueella alkavat olla ikääntyneitä ja kunnoltaan heikentyneitä. Luonnonhoidon linjauksessa onkin esitetty uudistettavaksi 50 hehtaaria metsää vuodessa. (Saukkonen 2007, Kaupunkimetsäliike.)

4.2 Espoo

Espoolainen luonnonhoidon toimintamalli sisältää Espoon kaupungin omistamat maa- ja metsätalousmaat, virkistys- ja puistoalueiksi kaavoitetut luonnonmukaiset viheralueet, luonnonmukaiset katu- ja tieviheralueet sekä suojaviheralueet. Espoon Teknisen keskuksen Viheralueet-yksikkö laatii luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmat, jotka ovat osa viheralueiden kokonaissuunnittelua.

Espoossa ei ole aikaisemmin juurikaan hoidettu luonnonsuojelualueita, mutta uudessa toimintamallissa todetaan, että joidenkin luonnonsuojelualueiden säilyminen saattaa vaatia hoitotoimenpiteitä. Tarvittavat toimenpiteet tehdään erillisen suunnitelman mukaan, ja hoidon ulkopuolelle jätettävien kohteiden määrää ja arvoa Espoossa aiotaan nostaa.

Luonnonhoidon tavoitteissa korostuu taajamametsien elinvoimaisuuden ja kestävyuden turvaaminen, sillä Espoon metsien haasteena on suuren käyttäjämäärän aiheuttama maapohjan kuluminen. Lisäksi halutaan säilyttää eri alueiden ominaispiirteet ja monimuotoisuus niin maisemallisesti kuin lajistollisestikin. Helsingin ja Tampereen tavoin myös Espoossa halutaan huomioida erilaiset käyttäjäryhmät ja asukkaiden toiveet. (Espoolainen luonnonhoidon... 2006.)

Espoolaisessa luonnonhoidon toimintamallissa mainitaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen keinona uusitun valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokituksen käyttöönotto (Espoolainen luonnonhoidon... 2006). Tällä pyritään siis turvaamaan muidenkin kuin metsäalueiden kestävä käyttö ja hoito Espoossa.

4.3 Pori

Porin metsän Porin kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvalla alueella on laadittu luonnonhoito- ja käyttösuunnitelma vuoteen 2055 asti. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon muun muassa Porin metsän maiseman historiaa, alueen kulttuuriperintöä ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman luonnonsuojelubiologisten kriteerien toteutuminen. Lisäksi virkistyskäyttäjien toiveita kartoitettiin kävijäkyselyssä ja kyselyn tulokset otettiin huomioon suunnittelussa.

Porin metsän hoidon tavoitteena on yhteensovittaa luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja virkistyskäyttö ja Porin metsästä halutaan turvallinen, elinvoimainen ja maisemallisesti kaunis virkistysmetsä. Alueelle ei ole asetettu puuntuotannollisia odotuksia vaan hoitotoimenpiteet tehdään virkistyskäytön ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta.

Porin metsän suunnittelu on toteutettu tarkastelemalla sitä erikseen toimenpide-, kuvio- ja vyöhyketasolla, jolloin saadaan hyvä kokonaiskuva alueesta: virkistys- ja luonnonsuojelualueiden sijoittuminen, ekologisten käytävien muodostuminen ja arvokkaiden kohteiden sijainti suhteessa toisiinsa. Lisäksi suunnittelualaue on jaettu käytön ja hoidon tavoitteiden mukaan luonnontilaiseen aarniosaan, puistoosaan ja lentokentän turvavyöhykkeen nummimaiseen ruderaattialueeseen.

Luonnonhoidossa pyritään mahdollisimman lähelle luonnontilaisen metsän rakennetta ja kerroksellisuutta siten, että harvennuksilla luodaan vaihtelevuutta lajistoon ja metsärakenteeseen sekä reiteiltä avautuviin näkyymiin lähi- ja kaukomaisemassa. Uudistamisessa käytetään pääasiassa luontaista uudistamista ja pienialaisia aukkohakkuita.

Uhanalaisten ja muiden arvokkaiden lajien esiintyminen mahdollistetaan säilyttämällä alueella jo olevat arvokkaat elinympäristöt sekä ennallistamalla arvokkaiden elinympäristöjen muuttumat luonnontilaisiksi. Arvokkaita elinympäristöjä hoidetaan tarpeen mukaan, mutta osa kohteista jätetään

kehittymään luonnonvaraisesti, jotta päästäisiin tavoitteeseen lisätä Porin metsän lahopuun määrää. (Mikkola & Nukki, 2006.)

4.4 Kuopio

Kuopiossa sijaitsee noin 500 hehtaarin kokoinen Puijon metsäalue, joka on aktiivisessa käytössä. Alueella on reittejä kävelyä, pyöräilyä ja hiihtämistä varten ja lisäksi Puijossa on mahdollisuus muun muassa lasketteluun. Puijo onkin Kuopion kaupungin yksi tärkeimmistä imagotekijöistä.

Puijon alueen metsiä hoidetaan vuonna 2001 laaditun metsien monikäyttöpainotteisen hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan. Hoidon tavoitteissa ekologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset arvot ovat taloudellisia arvoja tärkeämpiä. Suunnitelmassa Puijon alueen metsät on jaettu käytön ja hoidon tavoitteiden mukaan virkistymetsiin, maisemametsiin ja luonnonsuojelualueisiin.

Metsänhoidon tavoitteina on säilyttää puuston elinvoimaisuus ja kulutuskestävyys, joiden lisäksi pienialaisilla metsänhoidon toimenpiteillä luodaan lajistollista ja rakenteellista vaihtelua. Luonnonsuojelualueilla turvataan uhanalaisten ja muiden arvokkaiden lajien esiintyminen. (Löfström 2008.)

4.5 Kaupunkien metsänhoidon linjaukset

Käytännössä eri kaupunkien suunnitelmat metsien hoitoon eivät eroa merkittävästi, mutta kaikilla kaupungeilla on alueita, joiden ominaispiirteet halutaan säilyttää ja alueiden ominaisuuksista riippuen metsän hoitotavat voivat silloin erota toisistaan. Lisäksi alueilla on omat ongelmakohtansa, joiden ratkaisut aiheuttavat eroja suunnitelmissa. Esimerkiksi Helsingissä metsien ikä tuo uudistamishaasteita ja Espoossa metsien kuluneisuutta pyritään vähentämään.

Pääpiirteet ovat kuitenkin samat: asukkaiden näkemyksiä otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan ja kaikilla esimerkki-kaupungeilla on tavoitteena terve puusto, viihtyisä ja turvallinen ympäristö sekä luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja turvaaminen. Virkistyskäytössä oleville metsille ei ole asetettu puuntuotannollisia tavoitteita vaan metsiä hoidetaan pääasiassa ekologisista ja sosiaalisista lähtökohdista.

5 Metsän käyttäjien näkökulma

5.1 Metsän merkitys asukkaille

Nykyinen elämänmeno on monelle stressaavaa työkiireiden ja -paineiden vuoksi ja yhä useammat kärsivät henkisestä uupumisesta. Väestön lisääntyvät terveysongelmat kasvattavat terveydenhuollon menoja, joten edulliset keinot terveyden ylläpitämiseksi ovat tarpeen. Viheralueiden merkitys asukkaiden hyvinvoinnille on tiedostettu monien kaupunkien viheraluesuunnittelussa. (Korpela & Tyrväinen 2009.)

Monissa maissa on tutkittu ihmisten mielipaikkojen sijaintia, ja useat tutkimukset osoittavat, että mielipaikoista suuri osa on luonnonympäristöissä ja vain noin viisi prosenttia kaupunkiympäristöissä. Mielipaikkojen valikoitumisessa tärkeää on ympäristön sopivuus itselle, ja siellä koetaankin rentoutumista, rauhoittumista ja mielihyvän tuntemuksia, jolloin stressistä palautuminen helpottuu. (Korpela 2001, 173; Korpela & Tyrväinen, 2009.)

Lisätietoja tarvittaisiin vielä siitä, mitkä metsän rakennepiirteet lisäävät elvyttävyyttä ja mikä on esimerkiksi äänien ja tuoksujen vaikutus virkistyskokemukseen. Kun tiedetään tarkasti, millaiset metsät virkistävät ja elvyttävät, voidaan luoda niin kutsuttuja ”terveysmetsiä” keskeisille alueille. Nykyinenkin tietotaso riittää siihen, että metsien hoito-ohjeissa voidaan ottaa huomioon yleinen mielipide siitä, millaisista metsistä pidetään ja näin lisätä ihmisten viihtymistä luonnossa. (Karjalainen & Sievänen 2006, 250–251.)

Ihmisten hyvinvointi paranee, jos heille pystytään tarjoamaan sellaisia luonnonympäristöjä, joissa he viihtyvät. On siis tärkeää selvittää heidän maisemamielityksiään ja -arvostuksiaan, jotta voitaisiin luoda mahdollisimman miellyttäviä ympäristöjä. Hyvinvoinnin lisäksi on tietenkin tärkeää varmistaa asukkaiden viihtyminen asuinalueella tai edes kaupungin alueella, mikäli ei haluta muuttotappioita.

5.2 Tutkimusmenetelmiä

Maisema-arvostuksia ovat tutkineet monet tieteenalat ja tutkimuksia on tehty eri maissa, eri menetelmillä ja eri lähestymistavoilla. Maisemanäkemyksen tutkimus on ollut hajanaista eikä yhteistä vahvaa teoriaa ole syntynyt. (Karjalainen 2001, 175.)

Metsän käyttäjien maisemakokemuksiin liittyvät tutkimukset on mielekkäintä tehdä valokuvien avulla tai maastossa, jolloin kohde on nähtävillä. Esimerkiksi Helsingin Nuuksion alueella toteutettiin osatutkimuksina maastossa sekä kyselytutkimuksia että haastattelututkimus. Kyselyihin oli tarkoitus vastata paikanpäällä, mutta lomakkeen sai myös mukaan kotona täytettäväksi. (Lyytikäinen, 2002.)

Valokuvien avulla on tutkittu muun muassa ulkoilijoiden arvostuksia metsien hoidon suhteen: Karjalaisen (2002, 23) tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millä tavalla hoidetuista metsistä pidetään kun taas Horne ja Ovaskainen (2001, 224) tutkivat, miten ulkoilijat suhtautuvat monimuotoisuuden suojeluun virkistysalueilla.

Kyselytutkimuksissa on käytetty sekä kyselylomakkeita että avoimia kysymyksiä (Tyrväinen, Korpela, Silvennoinen & Ylen 2007) ja haastattelututkimuksissa on käytetty luonnollisesti avoimia kysymyksiä tai pelkästään keskustelua johdattelevia kysymyksiä, jolloin haastateltava on saanut vapaasti kertoa mieleensä tulevia asioita (Asikainen & Mäkinen 2008).

Kaupungit voivat käyttää samoja menetelmiä osallistaessaan asukkaita metsien hoidon suunnitteluun. Asukkaille voidaan lähettää postikysely tai heidän mielipiteitään voidaan kuulla asukkaille järjestetyssä tiedotustilaisuudessa tai maastossa pidettävässä katselmuksessa.

5.3 Tutkimusten tuloksia

Maisemista pitämiseen vaikuttavat nykykäsityksen mukaan sekä perityt että kulttuurin kautta opitut mieltymykset, mutta lisäksi myös ihmisen persoonallisuus ja henkilökohtainen tausta vaikuttavat maisema-arvostuksiin. Taustatekijöiden vaikutusta on tutkittu jonkin verran ja tutkimukset osoittavat, että ihmiset huomaavat helpommin asiat, jotka ovat heille tuttuja; kokemus ympäristöstä, asuinpaikka, maiseman tuttuus ja ympäristötietoisuus voivat vaikuttaa maiseman havaitsemiseen ja arvostamiseen merkittävästi. (Karjalainen 2001, 163–166.)

Ihmiset pitävät metsistä, joissa on kookkaita ja vanhoja puita, hyvä näkyvyys sekä useita puulajeja. Vaikka avarista metsistä pidetään yleensä tiheitä metsiä enemmän, liian harva puustokaan ei ole suositeltavaa, vaan ihmiset toivovat runsaasti vihermassaa metsiin, ja alikasvoksestakin pidetään, kunhan se ei täysin estä näkyvyyttä. (Karjalainen 2001, 179–180.)

Taimikot eivät yleensä ole arvostettuja (Karjalainen 2002, 27), sillä nuorissa taimikoissa ei ole tarpeeksi vihermassaa ja ne ovat liian aukeita kun taas vanhemmissa taimikoissa on heikko näkyvyys ja ne ovat vaikeakulkuisia. Taimikoista pidetään enemmän, jos osa edellisestä puusukupolvesta on jätetty ylispuiksi.

Maiseman arvostuksia tutkittaessa (Karjalainen 2002, 30) saatiin selville, että yleisesti ottaen puuston ikä vaikuttaa arvostuksiin enemmän kuin puulaji, eli varttuneista metsistä pidettiin enemmän kuin nuorista. Kuusikoiden arvostus vaihteli iän ja hoidon mukaan niin, että voimakkaasti hoidetuista kuusimetsistä ei pidetty nuorina, mutta varttuneina ne olivat pidetyimpiä. Männiköissä taas vanhat metsät olivat pidetyimpiä hoidon intensiteetistä huolimatta ja voimakkaasti hoidettu nuori männikkö oli yhtä pidetty kuin vanhat metsät.

Helsingin Salmen ulkoilualueella tehdyn haastattelututkimuksen mukaan (Karjalainen 2002, 12–13) hoidetuista metsistä pidettiin, koska ne olivat valoisia, avaria, kasvoivat hyvin ja pysyivät metsinä. Toisaalta metsän ei vastaajien

mielestä tarvinnut näyttää siistiltä, eikä metsiä pitäisi hoitaa liikaa, jotta ihminen voi tuntea olevansa metsän keskellä. Luonnontilaiset tai ennallistetut, hoitamattomat metsät, koettiin liian tiheiksi ja jopa vaarallisiksi. Sepänmaa (2006, 243) kuitenkin toteaa, että luonnontilaisiin metsiin muodostuu tietty perusarvostus juuri niiden luonnontilaisuuden vuoksi.

Edelleen Karjalaisen tutkimuksen (2002, 13–16) perusteella voidaan sanoa, että yleisesti ottaen hakkuutähteistä ja avohakkuista ei pidetä. Hakkuutähteet vaikeuttavat kulkua liikaa ja lisäksi Karjalaisen ja Sieväsen (2006, 249–250) mukaan ihmisen kosketus metsässä näkyy niiden takia liian selvästi. Avohakkuut taas ovat liian suuri vastakohta metsälle ja lisäksi niissä on usein hankala kulkea (Karjalainen 2001, 186). Helsingissä toteutetussa tutkimuksessa (Karjalainen 2002, 22) ilmeni, että lahopuut jakoivat mielipiteitä niihin, jotka eivät pidä niiden jättämisestä ulkoilumetsiin ja niihin joiden mielestä ne kuuluvat sinne. Vastaajat kuitenkin hyväksyivät metsässä epämiellyttäviksikin koettuja asioita, jos niille oli hyvät perusteet.

Luonnonmaisemien vaihtelevuus on keskeinen viihtyvyyteen vaikuttava tekijä virkistysalueilla (Karjalainen & Sievänen 2001, 92; Horne 2002, 35), sillä vaihtelu vaikuttaa ajan ja paikan tajuun sekä ylläpitää aktiivisuutta ympäristön suhteen. Yksitoikkoisissa maisemissa havainto- ja kokemiskyky tylsistyvät ja Karjalaisen (2002, 28–29) mukaan ulkoilijat haluavatkin virkistysalueille vaihtelun vuoksi jossain määrin myös sellaisia metsiä, joista ei yleensä pidetä.

6 Tampereen tutkimuksen lähtökohdat

6.1 Tausta

Tampereen kaupunki omistaa kaupungin alueella eri hoitoluokkien metsiä. Hoitoluokitukset antavat osaltaan suuntaa metsien hoidossa, mutta myös asukkailta saadaan aloitteita hoitotoimenpiteille. Asukkailta on saatu sekä hyvää että huonoa palautetta metsien kunnosta ja niiden hoidon toteuttamisesta, mutta niin sanotun hiljaisen enemmistön mielipide jää kuitenkin yleisessä keskustelussa kuulematta.

Tampereen kaupungin metsäsuunnittelija, Anne Tuominen, kiinnostui mahdollisuudesta tavoittaa hiljaisen enemmistön asukkaita ja saada tietoa siitä, millaista metsämaisemaa Tampereella arvostetaan ja mitä ulkoilumetsiltä toivotaan. Hän valitsi tutkimuksen kohteeksi kolme aluetta Tampereella, joilla on tehty metsänhoidon toimenpiteitä viimeisen kymmenen vuoden aikana: Hallilan, Leinolan Mannerheiminkallion ja Tesomajärven ympäristön. Tiedot metsänhoidon toimenpiteistä ja osallistamismenetelmistä saatiin Anne Tuomiselta.

Hallilassa (liite 1) on asemakaavassa merkitty Pehkusuon alue suojelualueeksi (S) ja yleiskaavassa Hallila on osin luonnonmukaista lähivirkistysaluetta, kaupunkipuistoksi varattua lähivirkistysaluetta ja maiseman- ja luonnonhoitoalueeksi varattua lähivirkistysaluetta. Hallilan ulkoilureitit muodostuvat kävelyteistä ja poluista, jotka kulkevat ristiin rastiin asutusalueen läpi ja jatkuvat laajemmille metsäalueille asutusalueen ulkopuolelle.

Hallilassa oli toteutettu harvennushakkuita ja pienialainen avohakkuu sekä kone-että metsurityönä talvella 2006–2007. Noin puoli vuotta ennen hakkuita järjestettiin keskustelutilaisuus, jossa esiteltiin suunnitelma tuleville hakkuille. Suunnitelma ei ollut lopullinen, vaan osallistujilla oli mahdollisuus vielä vaikuttaa siihen. Keskustelutilaisuudesta ilmoitettiin kaupungin kotisivuilla sekä lehti-ilmoituksilla Aamulehdessä ja Tamperelaisessa. Lisäksi hakkuista ilmoitettiin

etukäteen Hallila-seuran omassa lehdessä ja hakkuuseen rajoittuvien tonttien kotitalouksiin jaettiin tiedote.

Leinolan Mannerheiminkallio (liite 2) on yleiskaavassa luonnonmukaista lähivirkistysaluetta. Mannerheiminkallion pääreitti on Leinolan lenkiksi kutsuttu kävelytie, mutta alueelle on muodostunut myös polkuja. Mannerheiminkallio sijaitsee keskellä asutusaluetta, joka koostuu lähinnä omakotitaloista. Mannerheiminkalliolta johtaa myös hyvät, metsäiset yhteydet Atalaan, Niihamaan ja Kangasalle.

Mannerheiminkalliolla toteutettiin hakkuu metsurityönä syksyllä 2008. Saman vuoden toukokuussa järjestettiin maastokävely, johon asukkaita kutsuttiin kotitalouksiin jaetuilla tiedotteilla. Tiedotteessa esiteltiin suunnitellut hakkuut, jotka olivat harvennushakkuita. Maastokävelyyn osallistui lähinnä metsän reunassa asuvia henkilöitä.

Tesomajärvi (liite 3) on yleiskaavassa kaupunkipuistoksi varattua lähivirkistysaluetta. Tesomajärveä ympäröi kerrostalojen muodostama asutusalue ja matkaa järven rannalta asutukseen on vain muutama sata metriä. Järven rannalle on kulunut polkuja, mutta järveä kiertää myös kävelytie.

Tesomajärven, vuonna 2005 metsurityönä toteutetut, hakkuut perustuivat Tesoma-seuran ja asukkaiden toiveisiin. Tesoman asukasraati perustettiin Kuntalaisten osallistuminen kestävän kehityksen tietoyhteiskunnassa -tutkimuksen vuoksi vuonna 2002 ja vuonna 2003 asukasraati perusti oman yhdistyksen, Kaupunginosayhdistys Tesoma-seura ry:n, koska raadin jäsenet kokivat, ettei heidän mielipiteillään ollut tarpeeksi painoarvoa (Laihosalo 2004, 23–24). Asukasraadissa jäseniä oli kaksitoista kun taas Tesoma-seuran jäsenmäärä on yli sata. Muuta osallistamista ei järjestetty, mutta hakkuusta tiedotettiin alueella maastotaululla. Hakkuissa poistettiin kerrostalojen ja järven välistä näköalaa haittaavia puita sekä harvennettiin osia alueesta.

6.2 Tavoitteet

Tutkimuksen tavoite yleisellä tasolla on selvittää, millaista metsämaisemaa Tampereella arvostetaan ja mitä ulkoilumetsiltä toivotaan. Tavoite koostuu kolmesta osasta, jotka saavuttamalla voidaan johtaa vastaus myös päätavoitteeseen.

Ensimmäisenä tavoitteena on saada selville asukkaiden ja ulkoilijoiden suhtautuminen metsänhoidon toimenpiteisiin ja niiden vaikutuksesta metsään. Toiseksi tutkitaan ovatko metsänhoidon toimenpiteet vaikuttaneet viihtyvyyteen niin, että ulkoilija on vaihtanut reittiä tai muuttanut muuten tapaansa ulkoilla alueella. Kolmanneksi halutaan tietää, millaiset metsän rakennepiirteet koetaan miellyttäväksi ja millaiset piirteet ovat taas häiritseviä.

6.3 Menetelmät

Tutkimuksen kysymysten asettelun tueksi tutustuttiin eri teoksiin, joihin on koottu vastaavanlaisia tutkimuksia. Aikaisempien tutkimusten perusteella pohdittiin, minkälaiset kysymykset olisivat hyviä ja minkälaisia ei kannata esittää. Kysymykset tuli laatia niin, etteivät ne olisi johdattelevia, mutta niiden avulla saataisi tarpeenmukaista tietoa.

Koska maastossa tehtävä haastattelu ei voi kestää kovin pitkää aikaa, kysymysten asettelussa päädyttiin viiteen haastateltavan taustaa koskevaan kysymykseen ja kolmeen metsämaisemaa koskevaan kysymykseen (liite 4).

Taustakysymyksillä haluttiin kartoittaa lähinnä haastateltavan suhdetta alueeseen, metsäalueiden käyttötapaa ja käytön yleisyyttä. Ulkoilijoiden liikkumisreittejä haluttiin selvittää, koska oli tarpeellista tietää, kohdistuiko liikkuminen hakkuualueille. Vastajia pyydettiin näyttämään kartalta kuljetut reitit, mutta suurin osa vastaajista vain pyöräytti sormeja kartan päällä ja totesi kulkevansa

alueella ristiin rastiin. Yleisesti tutkimuksissa kysytyjä taustatietoja, kuten koulutusta tai ikää, ei koettu tarkoituksenmukaisiksi tässä tutkimuksessa.

Kolme metsämaisemaa koskevaa kysymystä laadittiin niin, että vastausten avulla saavutettaisiin edellä olevassa luvussa esitellyt tavoitteet maisema-arvostuksien selvittämiseksi. Vastausten tarkentaminen lisäkysymyksillä oli haastattelun aikana mahdollista ja joissain tapauksissa näin tehtiin. Viimeisessä kysymyksessä vastaajille näytettiin valokuvia, ja heidän tuli kertoa, mikä on maisemassa miellyttävää tai epämiellyttävää. Alla ovat kuvat sekä työn tilaajan selitys, mitä kuvat esittävät ja miksi ne valittiin.

Kuva 1 edustaa voimakkaasti käsiteltyä metsämaisemaa, jossa pääpuulajina on koivu. Metsikössä on ylispuina rauduskoivuja ja alla nuori lehtipuutaimikko eli se on siemenpuuasennossa.

Kuva 1. Siemenpuukoivikko.

Kuva 2. Hoidettu, nuori mäntikkö.

Kuva 2 esittää erittäin voimakkaasti käsiteltyä nuorta metsikköä, josta puuttuu kerroksellisuus ja puustorakenteen monipuolisuus.

Kuva 3. Hoidettu, varttunut kuusikko.

Kuvassa 3 on hoidettua kuusimetsää, jossa maasto on helppokulkuista ja lähimaisema on valoisa ja avara. Lisäksi maisemassa on helppokulkuinen polku.

Kuva on valittu siksi että metsässä on jonkin verran myös pihlaja-alikasvosta, jota tyypillisesti esiintyy kaupunkimetsissä. Läpinäkyvyys puuttuu.

Kuva 4. Luonnontilaisen kaltainen kuusimetsä.

Kuvassa 4 näkyy luonnontilaista tai sen kaltaista sekapuustoista metsikköä, joka on jätetty metsänhoitotoimien ulkopuolelle. Kuvan valintaan on vaikuttanut erityisesti lahoppuuston esiintyminen, rehevyys ja puuston monipuolisuus. Maasto on myös hieman vaikeakulkuista ja haastavampaa kuin 3. kuvassa.

Kuva 5. Mäntytaimikko, jossa ylispuina mäntyjä.

Kuva 5 esittää hieman suurempaa männyn taimikkoa, jossa on ylispuina vanhoja mäntyjä. Tämänkin kuvan valitsemisen tarkoituksena oli saada selville ulkoilijoiden mielipiteitä taimikoista.

Kuva 6 esittää nuorta sekapuustoista metsikköä, jossa on 3. kuvaa enemmän alikasvosta. Tämäkin edustaa melko tyypillistä käsiteltyä kaupunkimetsikköä, josta ei ole raivattu voimakkaasti alikasvosta pois. Puulajien monipuolisuus oli valinnan perusteena.

Kuva 6. Nuori sekametsä.

Tutkimus toteutettiin haastatteluina maastossa jokaisella kolmella kohteella. Haastatteluja tehtiin eri viikonpäivinä ja vuorokaudenaikoina mahdollisimman erilaisten ulkoilijoiden saavuttamiseksi. Jokaisella alueella käytiin kolmena eri päivänä, joista yksi päivä oli lauantai tai sunnuntai. Haastatteluja kerättiin reilun kuukauden aikana talvella 2009–2010.

Vastaajat valittiin satunnaisotannalla niin, että pyrittiin tasaiseen sukupuoli- ja ikäjakaumaan. Lisäksi haluttiin haastatella mahdollisimman laajasti eri ulkoilumuotoja käyttäviä henkilöitä, kuten hiihtäjiä, koiran ulkoiluttajia tai sauvakävelijöitä. Jokaiselta alueelta kerättiin vastauksia kunnes saavutettiin niin sanottu saturaatiopiste, eli vastauksissa ei ilmennyt enää uutta tietoa. Käytännössä tässä tutkimuksessa rajaksi muodostui kymmenen haastattelua kutakin aluetta

kohti, ja naisia haastateltiin 16 ja miehiä 14. Haastattelut tallennettiin tallentimeen, joka lainattiin oppilaitoksesta. Vastajat suhtautuivat tallentimeen hyvin eikä kukaan kieltäytynyt kerrottaessa, että haastattelu tullaan tallentamaan.

Leinolan ja Tesomajärven haastattelut sujuivat hyvin. Ulkoilijoita oli liikkeellä lähes aina, säällä kuin säällä, eikä tiedonkeruu tuottanut vaikeuksia. Leinolassa vain yksi kieltäytyi kiireen vuoksi haastattelusta ja yksi nainen ei ehtinyt vastaamaan valokuvia koskeviin kysymyksiin, joten maisema-arvostuksia tarkastellaan 29 vastaajan joukolla. Tesomajärvellä haastattelusta kieltäytyi kolme henkilöä, joista yksi tavoitettiin myöhemmin paremmalla ajalla ja hän suostui haastatteluun.

Hallilassa haastattelut etenivät hitaasti, koska päivisin siellä ei liikuttu juurikaan ja nekin, jotka liikkuvat, olivat liian kiireisiä vastaamaan haastatteluun. Haastattelusta kieltäytyi Hallillassa seitsemän ulkoilijaa kolmen päivän aikana. Työn aikataulussa pysymisen vuoksi haastattelut saatettiin loppuun yhtenä arki-iltana, jolloin ulkoilijoita oli huomattavasti enemmän kuin päivällä.

Vastaukset analysoitiin laadullisesti, sillä kysymykset olivat avoimia. Haastattelut litteroitiin, eli kirjoitettiin puhtaaksi, jonka jälkeen aineistosta poimittiin sanoja tai sanontoja, jotka vastasivat esitettyihin kysymyksiin. Poiminnoista muodostettiin plus/miinus -lista niin, että miellyttävänä mainitut ominaisuudet kirjattiin plussana ja epämiellyttävät miinuksena. Listaa muokattiin tarpeen mukaan alue-, yksilö- ja valokuvatarkastelua varten.

7 Tutkimuksen tulokset

7.1 Hallila

Hallilassa liikutaan monipuolisesti laajoilla metsäalueilla Hallilan ympäristössä sekä Hallilan sisällä olevilla pienemmillä metsäalueilla. Ulkoilumahdollisuuksina ovat muun muassa hiihtäminen talvella, kävely, retkeily ja maastopyöräily.

Kaikki haastateltavat kokivat Hallilan metsät miellyttäviksi. Yksi vastaaja totesi olevansa ”maalta kotosin, niin metsässä ei ole epämiellyttäviä alueita, ei suot, ei mitkään”. Kaksi henkilöä piti erityisesti Pehkusuosta, kolme henkilöä piti ulkoilusta järvien lähistöllä ja yksi piti suuressa arvossa luonnonsuojelualuetta, jolla ei tehdä metsänhoidon toimenpiteitä.

Hallilan sisällä kulkevat arvostivat metsien luonnontilaisuutta: ”aitoja”, ”tuuheita” metsiä. Yksi vastaajista piti Rääsykorvenpolkua mieluisimpana reittinä, koska se on ”luontoa kaupungin keskellä”. Metsien sisällä kulkevat polut viehättivät myös monia muita vastaajia.

Suurin osa vastaajista kannatti ”järkevästi” tehtyjä hakkuita, mutta esimerkiksi avohakkuut eivät olleet toivottavia. Hakkuiden kannatus perustui siihen, että metsää kuuluu hoitaa, näkyvyyden paranemiseen, kulkemisen helpottumiseen tai maiseman kaunistumiseen.

Kaikki vastaajat kulkivat jossain reittinsä vaiheessa hakatuilla alueilla, mutta hakkuut eivät olleet aiheuttaneet kenellekään muutoksia alueella liikkumiseen. Haastatelluista kolme on muuttanut alueelle hakkuiden jälkeen.

7.2 Leinola

Leinolan Mannerheiminkalliolla oleva Leinolan lenkiksi kutsuttu reitti on ympäri vuoden ahkerassa käytössä. Talvisin reitille tehdään latu, mutta paikoitellen

pääsee kulkemaan myös kävellen, ja kesäisin alueella kulkee paljon maastopyöräilijöitä jalankulkijoiden lisäksi.

Haastateltujen henkilöiden näkemykset alueen metsistä olivat pääasiassa positiivisia. Muutama vastaaja ei ollut kiinnittänyt erityistä huomiota ympäristöönsä, ja tarkentavalla kysymyksellä saatiin selville, ettei ainakaan mitään epämiellyttävää ollut osunut silmiin. Kaksi henkilöä piti hyvänä asiana Mannerheiminkalliota: toinen oleilun, toinen näkymän kannalta. Muutama vastaajaa piti alueen vanhaa kuusikkoa miellyttävänä tunnelman ja isojen puiden vuoksi. Eräs ulkoilija kuvaili kuusikkoa ”Hannu ja Kerttu -metsäksi”. Muuten alueelta ei eritelty erityisiä miellyttäviä eikä epämiellyttäviä kohteita.

Yleisesti pidettiin hyvänä sitä, että metsä on ”aitoa” eikä puistomaista. Lisäksi arvostettiin hyviä ja hoidettuja reittejä. Myös alueen metsien vaihtelevuus ja monimuotoisuus olivat miellyttävinä koettuja asioita. Osa vastaajista piti luonnossa liikkumisesta eikä osannut sen tarkemmin eritellä miellyttäviä tai epämiellyttäviä asioita ympäristöstä: ”En mä sillä tavalla peilaa niitä ympärilleni, mä vaan nautin metsästä.”

Kaikki vastaajat kulkivat jossain reittinsä vaiheessa hakattujen alueiden ohi. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että metsää saa hoitaa, kunhan ei tehdä suuria aukkoja. Hakkuiden vaikutuksina koettiin muun muassa metsän ulkonäön paraneminen, siisteys ja tilan avartuminen. Kaksi henkilöä oli ennemminkin neutraalilla kannalla: toinen totesi, että ”kyllä siihen tottuu siihen harvennukseen kumminki, vaikka se ensi harmittaa, että pitääkö noita nyt harventaa” ja toinen ei osannut sanoa, pitikö harventamisen tuomasta avaruudesta vai ei, koska eräät talot näkyvät hakkuun jälkeen paremmin poluille.

Kukaan ei kuitenkaan ollut vaihtanut reittejään hakkuiden vuoksi ja yksi vastaajista mainitsi, että ”ei ne mulle o mitää haitannu, ku mä näitä polkuja täällä käytän, näitä teitä pitkin kuljen”. Vastaajista kaksi on muuttanut alueelle hakkuiden jälkeen.

7.3 Tesomajärvi

Tesomajärven ympäri kulkee kävelytie ja paikoitellen järven rannalle on tallaantunut polkuja. Järven ympäristö on suosittua ulkoilualueutta.

Ainoastaan yhden vastaajan mielestä alueella on jotakin epämiellyttävää ja se on epäsiisteys, kun kaatuneita puita ja hakkuutähteitä on jätetty maastoon. Häinkin kuitenkin sanoi, että ”muuten täällä on kiva tallustella”. Muut pitivät aluetta miellyttävänä hyvien reittien, rauhallisuuden, metsäisyyden ja ”monimuotoisuuden” vuoksi ja lisäksi osa vastaajista piti metsän luonnontilaisuudesta ja eläimistön tuomasta ”luonnon tunnusta” kerrostalojen keskellä. Yksi vastaajista piti eniten Vesitornin mäen metsistä: ”Siel se mettä on vähän niin ku tuuheempaa ja siel ei o porukkaa niin siel pystyy pitää koiria vapaana. Semmonen mis ei o ihmisiä, ni se on mulle hyvä.” Kaksi vastaajista piti erityisesti järvimaisemasta.

Hakkuut ja hakkuualueelle syntynyt asuntoalue vaikutti vain yhden henkilön kulkemiseen. Kolme vastaajaa oli sitä mieltä, että hakkuut eivät ole vaikuttaneet heidän liikkumistapoihinsa, koska he käyttävät kävelyreittejä eivätkä kulje metsissä kuten esimerkiksi koiranulkoiluttajat. Yleisesti ottaen hakkuut hyväksyttiin, koska ne olivat ”maltillisia”. Hakkuiden vaikutuksia metsämaisemaan ei tullut juuri esille ja eräs vastaaja totesikin, ettei hän ”oikein ees noteerannu sitä, että niitä hakkuuta on tehty”. Vastaajista neljä on muuttanut alueelle hakkuiden jälkeen.

7.4 Valokuva-aineisto

7.4.1 Siemenpuukoivikko

Siemenpuukoivikko miellytti hieman reilua puolta vastaajista. Monen mielestä maisemassa oli sekä miellyttäviä että epämiellyttäviä piirteitä, mutta kokonaisuus ratkaisi mieltymyksen suuntaan tai toiseen. Noin puolet vastaajista piti

maisemassa miellyttävänä valoisuutta ja heistä kaksi piti erityisesti koivikoista juuri valoisuuden vuoksi tai siksi, että ”koivut on kauniita kanssa, ku ne pääsee kasvaa tollain”. Värikyyden, ruskan tai vihreyden koki miellyttävänä myös lähes puolet vastaajista. Yksi vastaaja näki hyvänä sen, että ”tuol on isompia koivunrunkoja, paksumpia, ja tääl on kevyempää”.

Maiseman ”aukiomaisuus” ja kasvillisuus saivat kannatusta kolmelta prosentilta vastaajista. Samat ominaisuudet nähtiin myös epämiellyttävinä: puustoa piti liian harvana kaksi vastaajaa ja kasvillisuutta liian tiheänä piti lähes viidennes vastaajista, joista osa myös mainitsi sen haittaavan liikkumista. Yksi vastaaja piti maiseman luonnontilaisuudesta ja vastaavasti toinen oli sitä mieltä, että puustoa oli harvennettu liikaa, jolloin ”tää tämmönen luonnontilaisuus on tästä jo poies”.

Yksittäisiä epämiellyttäviä näkemyksiä tuli polun puuttumisesta ja maapohjan soistuneisuudesta. Lisäksi yksi henkilö ei pitänyt maisemasta, koska se toi mieleen raivaustyöt, joita vastaaja on tehnyt silloin tällöin.

7.4.2 Hoidettu, nuori männikkö

Suurin osa vastaajista piti mäntymetsää kokonaisuutena miellyttävänä, vaikka maisemassa olikin osan mielestä joitain epämiellyttäviä seikkoja. Kolmelle vastaajista mäntymetsät ovat yleensäkin henkilökohtaisesti mieluisimpia metsiä: ”Mäntymetsä puhuttelee mua. Tää on kaikista mieluisin metsä mulle.” Viidennes piti maisemasta, mutta ei osannut sanoa asiasta sen tarkemmin.

Kolmannes vastaajista piti miellyttävänä maiseman avaruutta, harvaa puustoa, näkyvyyttä, selkeyttä tai valoisuutta. Lähes kolmannes piti valokuvassa hyvänä tietä tai yleensäkin helppokulkuisuutta. Lapsiperheen äiti mainitsi, että ”tos ois helppo mennä lasten kanssaki niin ku poiketa tonne metsään”. Yhden vastaajan mielestä mäntymetsä ”on ihan sen näkönen, et tonne tekis mieli mennä vaikka sienimettään”. Yksittäisiä mielipiteitä oli myös männyn kauneudesta ja metsän ”luonnontilaisuudesta” miellyttävinä tekijöinä.

Erään vastaajan mielestä ”hoidettu mäntymetsä nyt ei erityisiä tuntemuksia herätä, se on ehkä vähän tylsä.” Kaksi muutakin henkilöä piti mäntymaisemaa epämiellyttävän sen ”tylsyyden” tai ”ykstotisuuden” vuoksi. Kolme vastaajaa piti puustoa liian tiheänä kun taas yksi piti sitä liian harvana. Yksi mainitsi, että ”tietä on helppo kävellä, mutta ei ne tiet sillai muuten oo kauheen toivottavia mettässä”.

7.4.3 Hoidettu, varttunut kuusikko

Lähes kaikki vastaajat pitivät varttuneesta kuusikosta. Noin neljännes vastaajista kuvaili maisemaa hienoksi, kauniiksi tai miellyttäväksi, mutta ei osannut tarkemmin määritellä sitä.

Kuudennes vastaajista mainitsi polun miellyttävänä seikkana ja yhtä moni mainitsi selkeyden, avaruuden tai sopivan harvan puuston tekevän maisemasta miellyttävän. Metsäisyydestä piti myös kuudennes vastaajista, joista yhden mukaan ”toi ny näyttäs semmoselta enemmän mettältä”. Neljä vastaajaa eli hieman vähemmän kuin kuudennes vastaajista koki vehreyden tai vihreyden miellyttäväksi ja yksi mainitsi sekametsän olevan kaunis. ”Rauhallisuus liikkeen puolesta”, ”luonnontilaisuus”, korkeuserot ja vaihtelevuus mainittiin kerran metsän hyvinä puolina. Lisäksi yhden henkilön mielestä valokuvan maisema oli ”satumetsää” ja toinen piti yleensäkin vanhoista, korkeista kuusista ja niiden muodostamasta ”suhtkoht synkästä metsästä”. Mahdollisuus sienien ja mustikoiden poimimiseen oli kolmelle henkilölle miellyttävä tekijä kuusikossa.

Ainoastaan yksi vastaaja piti valokuvan maisemaa epämiellyttävänä, sillä hänen mielestään siinä oli liikaa tasapaksuja puita ja ”toi taimikko ei sieltä oikein pääse nousemaan”. Lisäksi yksi vastaaja lisäisi lehtipuun määrää ja poistaisi havupuita, vaikka muuten koki maiseman miellyttäväksi. Samoin toinen maisemaa kokonaisuutena miellyttävänä pitänyt vastaaja totesi, että ”siin on vähä vanhaa mettää, tää ny on jo vähä ylivanhaa”.

7.4.4 Luonnontilaisen kaltainen kuusimetsä

Suurin osa vastaajista piti luonnontilaisen kaltaisesta metsästä, vaikka monet havaitsivat siinä joitain epämiellyttäviäkin piirteitä. Kolmelle vastaajalle luonnontilaisen kaltainen metsä oli se oma ”luksus-mettä”, jossa on mukava liikkua kaatuneista puista huolimatta. Neljä henkilöä kuvaili metsää kauniiksi, hienoksi tai kivaksi. Kaksi vastaajaa piti hyvänä, että lapset mielellään leikkivät kaatuneiden puiden luona. Yksittäisiä mainintoja tuli vielä hyvistä luonnonesteistä kävelylenkillä, ”luonnonvaraisen metsän rauhoittavasta ilmapiiristä”, vanhoista puista ja aluskasvillisuudesta

Noin neljännes vastaajista mainitsi jollakin tavalla, että tämänkaltaisia metsiä pitää olla: ”Mun mielestä on niin ku tärkeitä, et tollasii on.” Osalla heistä oli rajoituksia kaatuneiden puiden suhteen ja eräs vastaaja luonnehti maisemaa toteamalla: ”Ei se mua haittaa, jos vaikka ne siin ny onkin, jos niitä ei oo ympäriinsä joka puolella. Saa olla tonkin tyyppinen niin kun luonnonmukanen metsäalue täällä.” Osa taas oli sitä mieltä, että ”kuuluuhan se lahoamisprosessi metsään” ja kaksi henkilöä mainitsikin, että luonnontilaisen kaltainen metsä sopii paremmin syvemmälle metsään eikä vilkkaiden kävelyteiden viereen.

Maaston vaikeakulkuisuutta moitti reilu neljännes vastaajista, joista yksi sanoi: ”Tää on ihan karseeta mun mielestä. Ensinnäki ku tää on tämmönen rinne, ni on hankala mennä. Sit täs on vaikee suunnistaa, ku ei nää. Ei tämmöseen tuu mentyä muuta ku suunnistaessa. Ja sit noi puut mitkä siel on, ni niiden yli on ärsyttävä mennä.” Lisäksi kolme henkilöä kuvaili metsää sekavaksi tai ryteiköksi ja yksi henkilö koki metsän tunnelman alakuloiseksi ja surulliseksi.

7.4.5 Mäntytaimikko, jossa ylispuina mäntyjä

Lähes kaikki vastaajat pitivät ylispuustoisen taimikon luomaa maisemaa miellyttävänä. Kolmannes kuvaili maisemaa kauniiksi tai hienoksi, mutta ei

osannut sen tarkemmin määritellä, mikä maisemassa miellytti. Yksi mainitsi mäntymetsän olevan ”mun rakas metsäni kyllä”.

Kolme vastaajaa piti ruskasta tai yleensäkin värikkyydestä maisemassa ja neljä vastaajaa mainitsi eri puulajit tai sekametsäisyyden maiseman hyväksi ominaisuudeksi. Lisäksi yksi vastaaja kuvaili maisemaa ”monimuotoiseksi”. Kolme henkilöä piti polkua hyvänä asiana ja toiset kolme henkilöä oli sitä mieltä, että maasto on helppokulkuista. Heistä kaksi mainitsi metsänpohjasta, että ”on se ainaki kuivan näköstä”. Yksittäisiä mieltymyksiä oli myös vanhoihin puihin, luonnonrauhaan ja taimikon tuomaan vaihteluun: ”Tänne on jätetty vanhoja, hienoja puita pystyyn. Tää on hyvä asia. Taimikkoo on tulossa. En mä nää tässä mitään huonoa. Tää on oikeestaan rikkaus, et näit on erilaisia tässä.” Yhdelle vastaajalle metsä toi mieleen lapsuuden ja toinen kuvaili metsää muuten vain ”perussuomalaiseksi metsäksi”.

Epämiellyttävänä maisemassa pidettiin liian nuorta tai tiheää puustoa. Yhden henkilön näkemys oli, että ”en mä nyt voi sanoo, et tääkään epämiellyttävä on, mutta tää on vielä hakkuun jäljiltä, et siin on taimikkoo tai tollasta nuorta puustoo tulossa”. Myös toinen henkilö näki maisemassa vielä hakkuun jäljet ja kuvaili metsää ”aakeeksi laakeksi”. Lisäksi yksi henkilö totesi vain, että ”aikanaan varmaan miellyttävän näköstä”. Yksi vastaaja mainitsi, ettei maisema ollut yhtä vihreä kuin muut ja yksi vastaaja epäili maastoa soiseksi, eikä se houkuttanut ulkoilemaan.

7.4.6 Nuori sekametsä

Maisemasta piti suurin osa vastaajista, joista lähes neljännes ei kuitenkaan osannut sen tarkemmin sanoa, mikä maisemassa miellytti. Lähes puolet vastaajista piti metsän vihreydestä, joka ”on erilailla vehreetä ku toi havumetsä”. Yhden vastaajan mielestä ”sekametsä on sillai toisaalta kivempi ja sit sieltä löytyy ehkä enemmän kaikkia muitaki kasveja tai sillai marjoja ja muita, että”. Kolme vastaajaa piti siitä, että eri puulajeja on paljon ja kaksi henkilöä piti erityisesti

koivuista joko muuten vain tai rungon värin vuoksi. Kaksi vastaajaa piti polusta, koska kuvan metsässä on muuten hankala liikkua runsaan aluskasvillisuuden vuoksi. Kolme henkilöä kuitenkin piti kasvustosta. ”Hyvä, että on erilaisia” oli kolmen vastaajan mielipide tämän maiseman kohdalla. Luonnonmukaisuus, linnut, puhtaus ja ”vähän käytetyn näkönen” olivat kerran mainittuja myönteisiä tekijöitä maisemassa.

Vastaajista lähes neljännes koki vaikeakulkuisuuden epämiellyttävänä: kaksi heistä mainitsi, että pitäisi olla polku, jotta metsään voisi mennä ja yksi sanoi, että ”jos on pieni alue, niin menettelee, mutta jos on laajalla alueella noin tiheessä kasvustoa ja puita, niin on hankalaa liikkua”. Yksi henkilö sanoi maiseman olevan ”vähä ehkä semmonen pusikkomainen, hankalasti lähestyttävä” ja toinen piti metsää ryteikköisenä. Yhden henkilön mielestä koivujen tulisi olla linjassa ja kuvan maisemassa on liikaa sekapuuta.

8 Päätelmät

8.1 Alueittainen tarkastelu

Jokaisella tutkimuksen alueella on jokin erityispiirre: Hallilassa Pehkusuo sekä laajat ulkoilureitit, Mannerheiminkalliolla näköala ja Tesomajärvellä järvi. Hallilassa erityispiirteet tulivat hyvin esille, sillä moni käytti hyväkseen reittejä, joita pitkin pääsee Lahdesjärven ja Hervannan suuntaan järvimaisemiin ja Pehkusuoallakin liikkui moni vastaaja. Leinolassa taas vain pari vastaajaa mainitsi mahdollisuuden ihaila näköaloja Mannerheiminkalliolla. Toinen heistä oli nuori tyttö, jonka mielestä ”Marskinkallio on kiva, ku siel on niitä penkkejä, siel voi hengata”. Jos penkit siis täyttyvät kesäiltaisina nuorista, niin ei liene ihme, etteivät aikuisemmat ihmiset käy näköaloja katselemassa. Tesomajärvellä yllättävän harva vastaaja mainitsi järven miellyttävänä asiana, mutta syynä lienee se, että osa piti järven miellyttävyyttä itsestäänselvyytenä.

Pääsääntöisesti Hallilan, Leinolan ja Tesomajärven lähimetsiin ollaan tyytyväisiä. Aukkaiden mielestä metsät ovat ”aitoja”, maisemat sopivan erilaisia ja vaihtelevia sekä liikkuminen helppoa. Metsiä on myös hoidettu monien mielestä hyvin, ”metsää kunnioittaen”. Yleisesti ottaen vastaajat olivat luonnonläheisiä henkilöitä, jotka pitävät liikkumisesta luonnossa. Taulukossa 1 on alueittain esitelty kuinka moni vastaajista mainitsi tietyn arvostuksen kohteen hyvänä omassa ympäristössään.

Taulukko 1. Arvostukset alueittain

Arvostuksen kohde	Hallila	Leinola	Tesomajärvi
Luonto	8	4	5
Polut/kävelytiet	4	3	1
Maisema	2		
Näköala		2	
Järvi	2		2
Suo	1		
Tunnelma		2	
Luonnontilaisuus	1		3
Monimuotoisuus		2	1

Metsänhoidon toimenpiteisiin suhtaudutaan hyväksyvästi, kunhan ne ovat ”maltillisia”. Hallilan pienialainen avohakkuualue ei tullut esiin haastatteluissa, vaikka jokunen vastaaja sanoikin, etteivät avohakkuut ole toivottavia. Avohakkuualueella, joka sijaitsee valtatie ja asutusalueen välissä samalla metsäalueella kuin Pehkusuo, on kesäisin vilkkaassa käytössä oleva polku. Osa vastaajista mainitsi liikkuvansa Pehkusuo-alueella, mutta lienee silti mahdollista, etteivät he ole liikkuneet avohakkuun lähetyvillä.

Hallilan avohakkuusta oli runsaasti keskustelua lehtien mielipidepalstoilla, mutta tämän tutkimuksen tulokset eivät puolla yleistä mielipidettä siitä, että hakkuu olisi ollut väärin. Tutkimuksen otoskoko on melko pieni, mutta näyttää siltä, ettei hiljainen enemmistö ole Hallilassa juurikaan kiinnittänyt huomiota hakkuuaukeaan. Lisäksi vastoin lehtikirjoittelussa esiin tullutta mielipidettä suositettiin kuolleiden puiden poistamista Pehkusuo-alueelta, koska se lisää siisteyttä ja näin ollen myös viihtyisyyttä.

Tesomajärvellä ja Leinolassakin oltiin tyytyväisiä metsän nykyiseen hoitoon, vaikka osa vastaajista suhtautui hakkuisiin ristiriitaisin tuntein. Hakkuiden vaikutuksista tuli esiin myönteisinä seikkoina muun muassa tilan avartuminen ja metsän siisteyden ja ulkonäön parantuminen. Haittavaikutuksina taas koettiin hakkuutähteet ja näkyvyyden lisääntyminen asutusalueelle, mutta vain muutama vastaaja mainitsi hakkuilla olevan huonoja vaikutuksia eikä kukaan ollut vaihtanut omia reittejään hakkuiden vuoksi.

Tesomajärvellä osa vastaajista mainitsi hyvänä asiana alueella eläimet, jotka lisäävät ”luonnon tuntua”. Tässä vaikuttanee metsäalueen sijainti keskellä asutusaluetta kerrostalojen ympäröimänä. Leinolasta pääsee metsäalueita pitkin Atalaan sekä Kangasalle ja Hallilasta pääsee Hervannan suuntaan kun taas Tesomajärven ympäristö on ikäänkuin suljettu. Eläimistön merkitys korostuu tällaisessa ympäristössä kun taas Leinolassa ja Hallilassa ulkoilijat pitänevät eläimiä itsestäänselvyytenä.

8.2 Maisema-arvostukset

Valokuvien tarkastelu osoitti, ettei maisema-arvostuksissa ole alueellisesti juurikaan eroja. Kaikki tutkimusalueet ovat metsärakenteeltaan ja puustoltaan vaihtelevia, joten ulkoilijat ovat tottuneet monenlaisiin maisemiin eikä mieltymistä tietynlaiseen maisemaan tapahdu ainakaan tämänhetkisen asuinympäristön vaikutuksesta. Vaihtelevuus ulkoilumetsissä on Karjalaisen (2002, 28; 2001, 182) mukaan tärkeää virikkeellisyyden vuoksi. Vaihtelevissa maisemissa on usealle eri mieltymykset omaavalle ulkoilijalle jotakin miellyttävää. Tampereella eräs vastaaja mainitsikin, että: ”Mä tykkään niin monimuotoisista metsistä, että mä en voi sanoa mistään kuvasta, että olis jotain huonoo. Niis on niin omat juttunsa jokaisessa.”

Yksilökohtaisesti katsottuna on eroja maisema-arvostuksissa. Osa vastaajista arvosteli ympäristöään maaston kulkukelpoisuuden perusteella ja he kiinnittivätkin huomiota polkuihin ja metsän pohjaan. Joidenkin huomio taas kiinnittyi ensin puuston tiheyteen tai puiden kokoon, joten he kuvailivat metsää harvaksi tai tiheäksi ja puita isoiksi, erikokoisiksi tai tasapaksuiksi.

Joillekin mäntymetsä oli henkilökohtaisesti mieluisin, toisille kuusi-, koivu- tai sekametsä toi eniten iloa silmälle lähes huolimatta siitä minkä kehitysluokan metsä oli kyseessä. Heille tietty puulaji oli kaikkein kaunein esimerkiksi rungon värin puolesta, tai tietynlaiseen metsään saattoi liittyä muistoja, joiden vuoksi maisema koettiin mieluisaksi.

Sellaisiakin vastaajia oli, jotka arvostivat yleensä metsien ”aitoutta” ja luontoa eivätkä sen suuremmin välittäneet minkälaisessa ympäristössä kulkivat. He löysivät lähes kaikista maisemista jotain hyvää: männikkö ja koivikko ovat valoisia, kuusikko tunnelmallinen ja sekapuustoiset metsät värikkäitä.

Kyselyssä esitetyistä kuvista mikään maisema ei noussut ylitse muiden. Useimmista maisemista löydettiin sekä hyvää että huonoa, hyvää yleensä enemmän. Monissa maisemissa sama ominaisuus koettiin eri tavoin: hoidettu

nuori männikkö nähtiin liian tiheänä tai liian harvana, useimmiten kuitenkin ihan sopivana.

Karjalaisen (2002) mukaan varttuneista metsistä pidetään yleisesti ottaen enemmän kuin nuorista, mutta voimakkaasti hoidettuna nuorta mäntymetsää arvostetaan yhtä paljon kuin varttuneita metsiä. Tampereen tutkimus viittaa samaan suuntaan, mutta nuoren männikön arvostus ei juuri eronnut varttuneen kuusikon arvostuksesta, vaikka se ei ollutkaan erityisen voimakkaasti hoidettu. Maisemien arvostukseen saattoi vaikuttaa tulostusjälki: molemmissa kuvissa kyllä paistaa aurinko, mutta kuusikko näyttää tulosteessa hieman synkältä ja sää pilviseltä.

Taimikko-kuvat herättivät yllättävän vähän epämiellyttäviä tuntemuksia. Helsingin Nuuksion alueella toteutetuissa tutkimuksissa (Karjalainen 2002) taimikot eivät olleet pidettyjä, mutta moni kuitenkin halusi vaihtelun vuoksi reitille vähän taimikkoakin. Tässä tutkimuksessa nuorta lehtipuutaimikkoa ei ehkä ymmärretty taimikoksi, vaan vastaajat näkivät taimikon osana runsasta aluskasvillisuutta ja olivat sitä mieltä, että ”tätä on selvästi harvennettu aika liikaakin”. Maisemasta kuitenkin yleisesti ottaen pidettiin värikyyden, valoisuuden ja aluskasvillisuuden vuoksi. Varttuneempi männyntaimikkokin hyväksyttiin, koska vanhoja puita oli jätetty eikä metsää oltu hakattu aukoksi tai koska maiseman ajateltiin kehittyvän ”aikanaan miellyttäväksi”. Monet pitivät maisemaa miellyttävänä muun muassa värikyyden, kuivan maaston ja polun vuoksi.

Luonnontilaisen kaltainen maisema jakoi mielipiteet karkeasti kolmeen ryhmään. Eräät pitävät luonnontilaisen kaltaisista metsiköistä, vanhoista puista ja rauhallisuudesta. Toiset taas ovat lähinnä hyväksyvällä linjalla: heidän mielestään näitä metsiä pitää olla, koska ne ”kuuluvat luontoon” ja ovat tarpeellisia pieneliöille, mutta he eivät välttämättä halua näitä metsiä kävelyteiden tai edes polkujen varteen vaan syvemmälle metsiin. Osa ei pidä luonnontilaisista tai sen kaltaisista metsistä, koska ne ovat sekavia, ryteikköisiä, vaikeakulkuisia tai niissä on ”alakuloinen tunnelma”. Vastaavanlaisia tuloksia saatiin myös Helsingin tutkimuksessa (Lyytikäinen 2002).

Osa vastaajista arvotti ympäristöönsä luonnonmukaisuuden tai -tilaisuuden perusteella. Näistä vastaajista suurin osa piti eniten luonnontilaisen kaltaisesta maisemasta. Kuitenkin pieni osa ymmärsi luonnonmukaisella tai -tilaisella metsällä, että metsä ei ole puistomainen vaan se on ”aitoa” metsää. Nämä vastaajat arvostivat luonnontilaisen kaltaista metsää yhtä paljon tai vähemmän kuin hoidettuja metsiä.

Horneen ja Ovaskaisen tutkimus monimuotoisuuden suojelemisesta Helsingin alueen virkistysmetsissä (2001, 224–225) osoittaa, että ulkoilijat pitävät yleensä hoidetuista metsistä. Tutkimukseen osallistuneista vastaajista vajaa kolmasosa piti miellyttävimpänä käsittelemätöntä metsämaisemaa. Tampereen tutkimuksessa saatiin vastaavanlaisia tuloksia, sillä suurin osa piti hoidettuja metsiä miellyttävänä ja luonnontilaisiin metsiin suhtauduttiin lähinnä hyväksyvästi, mutta ne eivät olleet lempimetsiä kuin muutamalle vastaajalle.

8.3 Tutkimuksen onnistuminen

Haastattelututkimus toteutettiin tutkimussuunnitelman mukaisesti lukuun ottamatta pientä poikkeamaa aikataulusta, joka aiheutui siitä, ettei haastatteluja saatu valmiiksi ennen vuodenvaihdetta. Tutkimus oli kuitenkin onnistunut ja sille asetetut tavoitteet saavutettiin.

Haastatteluihin osallistuneiden ulkoilijoiden kirjo oli laaja, kun mukana oli kaikkia ikäluokkia ja monenlaisia liikkujia, kuten koiran ulkoiluttajia. Lisäksi vastaajien suhteet alueisiin olivat erilaisia: osa oli asunut alueella koko ikänsä ja osa hiljattain muuttaneita.

Tietoa saatiin kerättyä eri viikonpäivinä ja eri vuorokauden aikoina. Tiedonkeruu keskittyi pääasiassa joululomaan ennen joulupyhiä ja uudenvuoden jälkeen. Ainoa ongelma tiedonkeruussa oli Hallilassa, koska siellä ei päivisin liikkunut ihmisiä ja muutenkin Hallilassa moni kieltäytyi haastattelusta. Hallilassa tiedonkeruu vei

aikaa viitenä päivänä kun taas Leinolassa ja Tesomalla tiedot saatiin kahdessa, kolmessa päivässä.

Kysymystenasettelu oli toimiva, koska tietoa saatiin kerättyä hyvin ja vastaajat ymmärsivät kysymykset eikä tarkentavia kysymyksiä juurikaan tarvinnut esittää. Lisäksi haastatteluihin käytetty aika oli sopiva: haastattelut, joissa ulkoilijat antoivat perusteltuja vastauksia, kestivät noin viisi minuuttia kun taas kiireisimmät antoivat lähinnä yksitavuisia vastauksia, jolloin haastattelusta pääsi irtautumaan parissa minuutissa, vaikka joitain lisäkysymyksiä olisi esitettykin.

Tutkimuksessa käytettiin avoimia kysymyksiä ja niihin saatujen vastausten ydinasiat olivat helposti havaittavissa. Avoimien kysymysten analysoinnissa on kuitenkin hyvä pyytää vähintään yhden henkilön näkemys kokonaisuudesta, jolloin pystytään varmistamaan se, että vastauksista on kerätty oleellinen tieto. Tampereen tutkimuksen tuloksia analysoitaessa oltiin yhteydessä työn tilaajaan, Anne Tuomiseen, sekä työn ohjaajaan, Eveliina Asikaiseen, ja heidän huomionsa olivat pääosin yhtenevät työn tekijän huomioiden kanssa.

Tutkimuksessa käytettiin yhtä kysymyslomaketta, mutta kysymykset olisi voitu räätälöidä jokaiselle alueelle erikseen, jolloin alueiden erityispiirteet olisivat tulleet automaattisesti esiin. Tätä mahdollisuutta pohdittiinkin ennen tutkimuksen aloittamista, mutta tutkimukseen käytettävän ajan rajallisuuden vuoksi päädyttiin esittämään samat kysymykset kaikilla tutkimusalueilla, jolloin vastausten vertailu oli helpompaa.

Haastateltujen vastauksia olisi voinut aktiivisemmin tarkentaa ja avohakkuusta olisi voinut esittää lisäkysymyksen Hallilassa, jolloin olisi saanut varmaa tietoa siitä, ovatko ulkoilijat huomanneet hakkuun ja mitä ajatuksia se on herättänyt. Tässä tapauksessa tulos jäi kuitenkin sen oletuksen varaan, että kulkijat eivät ole siitä pahemmin harmistuneet, koska eivät sitä maininneet.

Haastattelijan ammattitaidolla onkin suuri merkitys tutkimuksen onnistumiselle. Hänellä tulee olla riittävät taustatiedot, jotta hän osaa tulkita vastauksia, määrittää nopeasti tarkentavien kysymysten tarpeen ja lisäksi muotoilla lisäkysymykset

niin, että saadaan hyödyllinen vastaus. Hänen tulee osata kiinnittää huomiota myös siihen, mitä ei sanota, jotta tutkimuksen kannalta oleellista tietoa ei jäisi puuttumaan.

Haastattelututkimuksen vahvuus on siinä, että kunhan tutkimuksen suunnittelu on haastatteluihin käytettävän ajan osalta onnistunut, haastatteluja voidaan tehdä kunnes on saavutettu tarvittava määrä tietoa. Lisäksi maastossa tavoitetaan sellaisia henkilöitä, jotka eivät yleensä tuo mielipidettään julki. Etuna on myös mahdollisuus tehdä tutkimuksen alkuvaiheessa kysymyksiin pienimuotoisia muutoksia, jos se on tarpeen, ja toisaalta vastaaja voi varmistaa haastattelijalta, että on ymmärtänyt kysymyksen oikein.

Maastohaastattelussa ongelmana on yksittäiseen haastatteluun käytettävän ajan rajallisuus, koska ulkoilijat eivät ehdi tai halua käyttää kovin montaa minuuttia omasta ajastaan vastaamiseen. Tarpeeksi moneen tutkimuksen kysymykseen tulisi saada vastaus jokaiselta haastateltavalta, jotta niiden vertailu ja koostaminen sekä johtopäätösten tekeminen olisi mielekästä. Lisäksi tulisi saada kokonaiskäsitys siitä, mihin tietyn tyyppiset ulkoilijat kiinnittävät huomiota maisemassa. Tällöin tarkentavia kysymyksiä voidaan esittää vain rajoitetusti ja riskinä on, että tutkimuksen tulokset jäävät suurpiirteisiksi.

Kysymysten huolellisella laatimisella voidaan vähentää ajan rajallisuuden tuomia riskejä: kun kysymykset ovat selkeitä, niihin saadaan ilman lisäselvityksiä vastaus, jossa on oleellista tietoa. Tampereen tutkimuksessa kysymyslomake oli onnistunut, koska muutamassa minuutissa saatiin tutkimuksen kannalta hyödyllistä tietoa.

Ajankäytön ongelma on ratkaistavissa myös valitsemalla haastateltavat etukäteen esimerkiksi ilmoittamalla postitse mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen ja kutsua ilmoittautuneet porrastetusti tiettyinä ajankohtana tiettyyn paikkaan. Tällöin haastatteluun käytettävä aika voisi olla pidempi kuin vain muutamia minuutteja, jolloin vastauksiin voitaisiin paneutua kunnolla. Tosin ulkoilijoiden innostaminen osallistumaan tällaiseen tutkimukseen voi olla haasteellista eikä tällä menetelmällä välttämättä tavoiteta niin sanottua hiljaista enemmistöä.

9 Tulosten vaikutukset Tampereen metsien hoitoon

9.1 Metsien hoidon linjaus

Tutkimuksen tulokset tukevat kohtuullisen hyvin käytössä olevia Tampereen kaupungin metsien hoidon periaatteita. Taajamametsien hoidossa tulee pyrkiä jatkossakin säilyttämään ja luomaan monipuolisia ja vaihtelevia metsämaisemia, koska käytännössä hyvin monenlaiset maisemat koettiin tässä tutkimuksessa miellyttäviksi. Esimerkiksi luonnontilaisen kaltainen kuusimetsä tai ylispuustoinen mäntytaimikko koettiin eri näkökulmista tarkasteltuna miellyttäviksi.

Metsämaisemaa arvotettiin usein kulkukelpoisuuden ja alueen käyttökelpoisuuden mukaan tai metsän luonnontilaisuuden ja metsäisyyden mukaan. Tutkimuksen tulokset tukevatkin hyvin Viheralueiden hoitoluokituksen käyttämistä apuna taajamametsien hoidon suunnittelussa. Eri tavoin hoidetut ja hoidon ulkopuolelle jätetyt alueet muodostavat kokonaisuuden, joka miellyttää suurta joukkoa taajamametsien käyttäjiä.

Alueiden käyttäjät arvostavat erityisesti aitoa metsämaisemaa tai metsämäisyyttä, ja monessa yhteydessä käyttäjät kokivat positiivisina asioina myös valoisuuden, avaruuden, selkeyden, näkyvyyden ja puuston riittävän harvuuden. Metsän hoitaminen koettiin usein tarpeellisena, koska sillä saavutetaan juuri edellä kuvattuja asioita. Nämä seikat ovat olleet pitkään myös Tampereen kaupungin metsien hoidon tavoitteita, ja tutkimuksen tulokset tukevat tältäkin osin kaupungin linjauksia.

Käytännössä metsänhoidolliset toimenpiteet pyritään Tampereella toteuttamaan ulkoilumetsissä luonnonmukaisesti eikä niinkään puistomaisuutta painottaen, jolloin myös aito metsän tunne säilyy paremmin. Tonttien tai esimerkiksi rakennettujen puistojen läheisyydessä metsien hoidon periaatteet ovat kuitenkin muotoutuneet muussa yhteydessä saadun käyttäjäpalautteen pohjalta puistomaisuutta painottaviksi.

Tutkimuksen mukaan uudistushakkuiden toteutuksessa tulisi pyrkiä pienipiirteisyyteen. Luontainen uudistaminen sai kannatusta, koska uudistusalalle jätetyt vanhat puut pehmensivät hakkuun maisemallisia vaikutuksia. Kaupungin taajamametsissä metsän uudistamiselle on asetettu tavoitteeksi, että uudistaminen tehdään pienipiirteisesti maisemavaikutukset huomioon ottaen. Lisäksi uudistamisen periaatteita on linjattu muun muassa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen näkökulmasta. Metsän uudistamisen tavoitteita voidaankin pitää tämän tutkimuksen perusteella oikean suuntaisina, koska uudistaminen ei tässä tutkimuksessa saanut menetelmänä jyrkkää vastustusta. Kuva-analyyysien perusteella lähes kaikki vastaajat tuntuivat pitävän esimerkiksi ylispuustoista mäntytaimikkoa varsin miellyttävänä maisemana.

9.2 Toimenpiteiden toteutus

Alueiden käyttäjät eivät antaneet käytännön toteutukseen liittyen juurikaan palautetta, joten voidaan todeta, että Tampereen kaupungin metsätöiden toteuttamistavat eivät alueiden käyttäjien näkökulmasta vaadi akuuttia muutosta. Hakkuut alueilla toteutettiin suurimmaksi osaksi metsurityönä ja se oli ilmeisen onnistunut ratkaisu.

Useat ulkoilijat kiinnittivät huomiota reitteihin ja polkuihin, mikä näkyi mielipiteissä hakkuista. Hakkuut ja hoitotyöt aiheuttavat tutkimuksen perusteella vähemmän kielteistä palautetta silloin, kun toteutuksessa pidetään huolta siitä, ettei reiteille jätetä kulkemista haittaavia hakkuutähteitä.

9.3 Metsätiedon lisääminen

Tieto ympäristöistä lisää niiden hyväksyttävyyttä kuten myös Karjalaisen tutkimus (2002, 22) osoitti. Kun ymmärretään, että maatuivia puita tarvitaan, ne voidaan hyväksyä maisemassa tai kun ymmärretään, ettei puun elinkaari ole

ikuinen, voidaan hyväksyä taimikot. Sepänmaa (2006, 245) toteaaakin, että ”epämieluisan välitilan ymmärtäminen luo pohjaa sellaisen sietämiselle”. Kaupungin lähimetsien hoidossa erilaisten metsärakenteiden hyväksyntä tai sietäminen on järkevä tavoite, koska kaikkia asukkaita ei voi miellyttää.

Tietoa voidaan lisätä esimerkiksi maastotaululla, joka voidaan sijoittaa lahopuiden viereen tai hakkuualan rajalle. Jos hakkuusta pidetään asukastilaisuus, voidaan jo siellä kertoa, miksi hakkuu tehdään ja miten se toteutetaan. Suurin osa vastaajista tiesi, että harvennukset ovat tarpeellisia metsälle, mutta avohakkuiden yhteydessä olisi hyvä tiedottaa, miksi päädyttiin tiettyyn uudistamisvaihtoehtoon ja miksi esimerkiksi luontainen uudistaminen ei ollut mahdollista.

Kaupungin metsien suunnittelun periaatteena on avoimuus ja yhteistyö, joten asukkaille pyritään kertomaan suunnittelusta ja hoitotoimien toteutuksesta, ja heidän mielipiteitään kartoitetaan. Maastokävelyillä on todettu saavutettavan ihmiset helposti, ja he myös antavat avoimesti palautetta suunnittelun ja toteutuksen tueksi.

Sen sijaan maastoon sijoitettavia opastustauluja tai muuta tiedotusmateriaalia on olemassa vain vähän. Opastuksen kehittäminen onkin yksi tämän tutkimuksen perusteella tärkeäksi noussut toiminnan kehittämisen kohde.

Lähteet

- Asikainen, Eveliina & Mäkinen, Kirsi 2008. Kävelen lähiössä. Teoksessa Lammi, Minna & Timonen, Päivi (toim.) *Koti - tehtävistä uusiin ihanteisiin*, 66-76. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.
- Anttonen, Kaisu, Laihosalo, Katri & Leino, Helena 2008. *Kaupunki kasvaa, miten käy ympäristön?* Suomen kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki.
- Espoolainen luonnonhoidon toimintamalli. Espoon kaupunki, Tekninen keskus. 2006.
- Hiitola, Soile & Loikkanen, Aura 2001. *Asukasyhteistyö Tampereen kaupungin metsäsuunnittelussa 1998-2000*. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Horne, Paula, Lyytikäinen, Susan & Ovaskainen, Ville 2002. *Johdanto*. Julkaisussa Lyytikäinen, Susan 2002. *Luonnon monimuotoisuus, maisema ja virkistysarvot ulkoilumetsien hoidossa*, 6-10. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 846, 2002. Vantaan tutkimuskeskus. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.
- Horne, Paula & Ovaskainen, Ville 2001. *Luonnon monimuotoisuuden suojele virkistysalueilla kävijöiden näkökulmasta*. Julkaisussa Siitonen, Juha 2001. *Metsäluonnon monimuotoisuuden tutkimusohjelman loppuraportti*, 223-226. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 812, 2001. Vantaan tutkimuskeskus. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Karjalainen, Eeva 2001. *Maiseman havaitseminen, arviointi ja kokeminen*. Julkaisussa Kangas, Jyrki & Kokko, Ari 2001. *Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen*, 161-168. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 800, 2001. Kannuksen tutkimusasema. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karjalainen, Eeva 2001. *Maisema-arvostukset ja niiden tutkimus*. Julkaisussa Kangas, Jyrki & Kokko, Ari 2001. *Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen*, 175-187. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 800, 2001. Kannuksen tutkimusasema. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karjalainen, Eeva 2002. *Ulkoilumetsien kokeminen ja merkitykset*. Julkaisussa Lyytikäinen, Susan 2002. *Luonnon monimuotoisuus, maisema ja virkistysarvot ulkoilumetsien hoidossa*, 11-22. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 846, 2002. Vantaan tutkimuskeskus. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.
- Karjalainen, Eeva 2002. *Ulkoilijoiden metsämaiseman arvostukset*. Julkaisussa Lyytikäinen, Susan 2002. *Luonnon monimuotoisuus, maisema ja virkistysarvot ulkoilumetsien hoidossa*, 23-30. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 846, 2002. Vantaan tutkimuskeskus. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.
- Karjalainen, Eeva & Sievänen, Tuija. *Virkistysympäristön laatu*. Julkaisussa Kangas, Jyrki & Kokko, Ari 2001. *Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen*, 90-93. Metsäntutkimuslaitoksen

- tiedonantoja 800, 2001. Kannuksen tutkimusasema. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karjalainen, Eeva & Sievänen, Tuija 2006. Metsä elvyttää ja virkistää – mutta millainen metsä? Julkaisussa Hanski, Ilkka, Jalonen, Riina, Kuuluvainen, Timo, Nikinmaa, Eero, Pelkonen, Paavo, Puttonen, Pasi, Raitio Kaisa & Tahvonen, Olli 2006. Uusi metsäkirja, 241- 246. Gaudeamus Kirja, Oy Yliopistokustannus. Tammer-Paino Oy, Tampere 2006.
- Korpela, Kalevi 2001. Luonnonympäristöjen elvyttävät vaikutukset. Julkaisussa Kangas, Jyrki & Kokko, Ari 2001. Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen, 169-174. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 800, 2001. Kannuksen tutkimusasema. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korte, Kari & Kosonen, Lasse 2003. Tampereen arvokkaat luontokohteet. Ympäristövalvonnan julkaisuja 4/2003.
- Laihosalo, Katri 2004: Asukasosallistuminen Tampereella - tapaustutkimus Tesoman viheralueiden suunnitteluun osallistamisesta. Tampereen Yliopisto, Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos. Pro gradu -tutkielma, 135 s., 7 liites. Ympäristöpolitiikka.
- Laihosalo, Katri 2008. Tampereen viheralueet. Julkaisussa Anttonen, Kaisu, Laihosalo, Katri & Leino, Helena 2008. Kaupunki kasvaa, miten käy ympäristön?, 81-87. Suomen kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki.
- Loikkanen, Teppo, Simojoki, Timo & Wallenius, Pauli 1997. Osallistavan suunnittelun opas luonnonvara-ammattilaisille. Metsähallitus. Suomen Graafiset Pavelut Oy, Kuopio 1997.
- Lyytikäinen, Susan 2002. Luonnon monimuotoisuus, maisema ja virkistysarvot ulkoilumetsien hoidossa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 846, 2002. Vantaan tutkimuskeskus. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.
- Löfström, Irja, Mikkola, Nella, Kurttila, Mikko, Leskinen, Pekka, Hujala, Teppo, Jauhiainen, Seppo & Räsänen, Jouko 2008. Puijon metsäalueen hoidon ja käytön vuorovaikutteinen suunnittelu. Kuopion kaupungin painatuskeskus.
- Nieminen, Jere 2006. Tampereen kaupungin vanhat metsät - selvitys. Tampereen kaupungin ympäristövalvonta, kiinteistötoimi ja katu- ja vihertuotanto, Tampere
- Saukkonen, Tiina 2007. Helsingin kaupungin luonnonhoidon linjaus. Helsingin kaupungin rakennusvirasto.
- Sepänmaa, Yrjö 2006. Millainen metsä on kaunis? Julkaisussa Hanski, Ilkka, Jalonen, Riina, Kuuluvainen, Timo, Nikinmaa, Eero, Pelkonen, Paavo, Puttonen, Pasi, Raitio Kaisa & Tahvonen, Olli 2006. Uusi metsäkirja, 241-246. Gaudeamus Kirja, Oy Yliopistokustannus. Tammer-Paino Oy, Tampere 2006.
- Tampereen tasapainoinen kaupunkistrategia vuoteen 2016. Tampereen kaupunki, Talous- ja strategiaryhmä. 2005.

- Torniainen, Saija 2008. Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys (KYMS). Julkaisussa Anttonen, Kaisu, Laihosalo, Katri & Leino, Helena 2008. Kaupunki kasvaa, miten käy ympäristön?, 76-80. Suomen kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki.
- Tuominen, Anne 2008. Tampereen metsät. Julkaisussa Anttonen, Kaisu, Laihosalo, Katri & Leino, Helena 2008. Kaupunki kasvaa, miten käy ympäristön?, 87-95. Suomen kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki.
- Viheralueiden hoitoluokitus. Viherympäristöliitto ry julkaisu 36. 2007. Kauhavan kirjapaino.
- Mikkola, Nella & Nukki, Heli 2006. Porin metsän monitavoitteinen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelma. Porin kaupunkisuunnittelu. Kehitys Oy, 2006. http://www.pori.fi/kaupunkipuisto/Porinmetsa_monitavoitteinen_www.pdf
- Kaupunkimetsäliike.
<http://www.kaupunkimetsaliike.info/kaupunkimets%C3%A4liike.html>
- Korpela, Kalevi & Tyrväinen, Liisa 2009. Luonnosta terveyttä onnistuneella kaupunkisuunnittelulla. Julkaisussa Bäcklund, Pia, Faehnle, Maija, Laine Markus 2009. Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupunkisuunnittelussa, 57-71. Tutkimuksia 6. Helsingin kaupungin tietokeskus. http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_12_16_Tutkimuksia_6_Backlund.pdf
- Tyrväinen, Liisa, Korpela, Kalevi, Silvennoinen, Harri & Ylen, Matti 2007. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Julkaisussa Tyrväinen, L. & Tuulentie, S. (toim.). Luontomatkailu, metsät ja hyvinvointi. Metlan työraportteja/Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 52: 57-77. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052-07.pdf>

Liitteet

Liite 1

1:10 000
0 100 200 300 400 500 m

EHDOTETUT HAKKUUT

Hakkuutapa

Ylispuiden poisto

Ensiharvennus

Harvennus

Avohakkuu

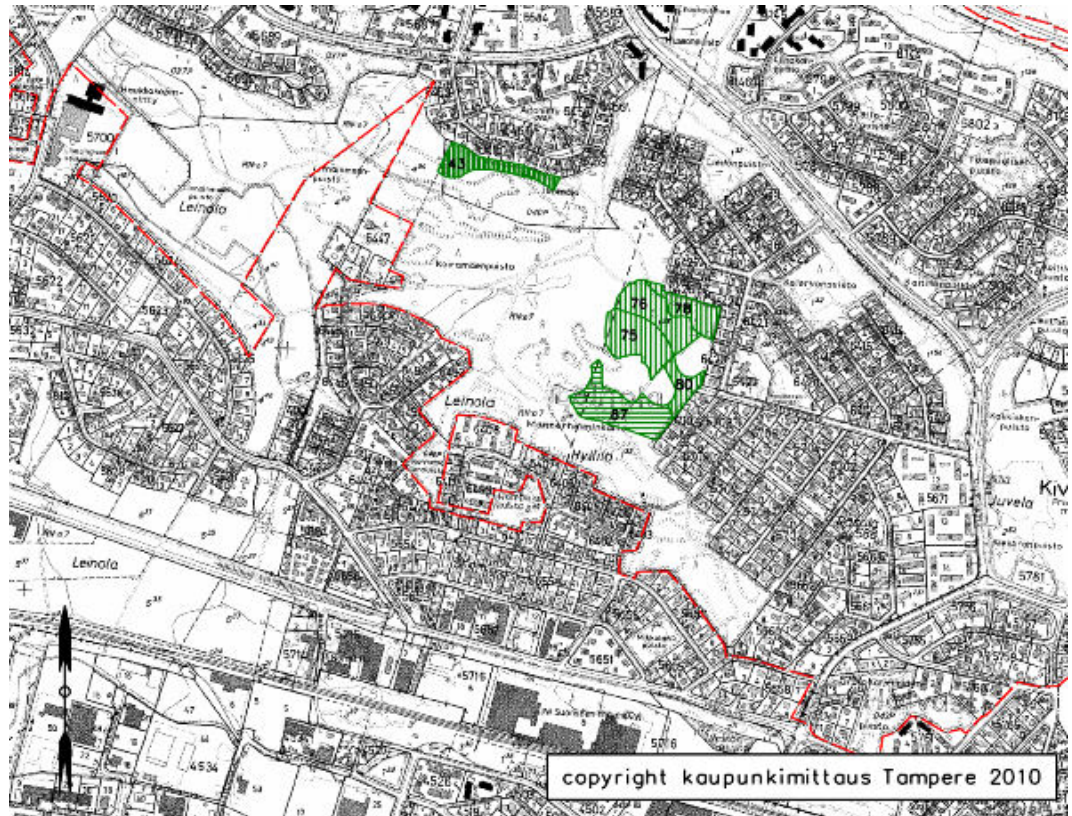
Luontainen uudist.

Erikoishakkuu

Kiir. 1-5v 6-10v

Liite 2

1:10 000
 0 100 200 300 400 500 m

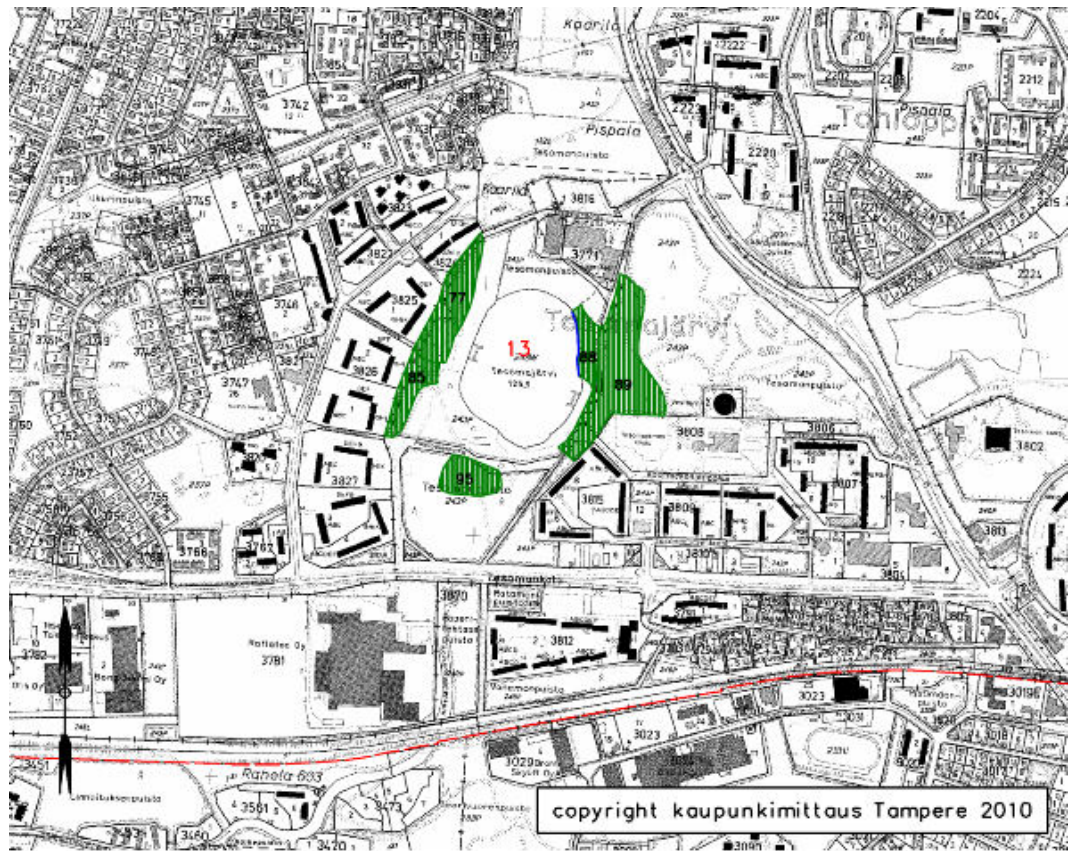
EHDOTETUT HAKKUUT

Hakkuutapa
 Ylispuiden poisto
 Ensiharvennus
 Harvennus
 Avohakkuu
 Luontainen uudist.
 Erikoishakkuu

Kiir. 1-5v 6-10v

Liite 3

1:10 000
0 100 200 300 400 500 m

EHDOTETUT HAKKUUT

Hakkuutapa
Ylispuiden poisto
Ensiharvennus
Harvennus
Avohakkuu
Luontainen uudist.
Erikoishakkuu

Kiir.	1-5v	6-10v
Ylispuiden poisto		
Ensiharvennus		
Harvennus		
Avohakkuu		
Luontainen uudist.		
Erikoishakkuu		

Liite 4

Kysymykset:

1. Kuinka kauan olette asunut alueella?
2. Miten kaukana asutte lähimetsästä?
3. Mihin tarkoitukseen metsäaluetta käytätte?
4. Kuinka usein alueella käytte?
5. Mitä reittejä käytätte?

6. Onko metsissä alueita, jotka ovat miellyttäviä tai epämiellyttäviä, mikä tekee alueesta miellyttävän tai epämiellyttävän?

7. Miten toimenpiteet ovat vaikuttaneet siihen, miten alueella liikut/miten aluetta käytät?

8. Mikä tekee jostakin kuvasta/metsämaisemasta miellyttävän tai epämiellyttävän?